

A Nagy-Hanyi (HUBN20037) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger, 2019.

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András

Közreműködő kutatási partner:
Bioaqua-Pro Kft. (Debrecen)
e-mail: info@bioaquapro.hu
honlap: www.bioaquapro.hu

Közreműködő szakértők:
Borbáth Péter
Dr. Gulyás Gergely
Ferenc Attila
Dr. Kiss Béla
Dr. Müller Zoltán
Polyák László
Schmotzer András
Sasvári János
Tóth László

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

I. A Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.4.1. Jelölő élőhelyek	6
1.4.2. Jelölő fajok	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	7
1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervkataszter szerint)	7
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	8
1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	8
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	8
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	8
2. Veszélyeztető tényezők	9
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	13
3.1.1. Fő célkitűzések	13
3.1.2. További célok	13
3.2. Kezelési javaslatok	14
3.2.1. Élőhelyek kezelése	15
3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Szikes gyepterületek, löszgyepek és mocsárrétek	18
3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Sziki magaskórósok, rétsztyepek	21
3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Hanyi-csatornát kísérő mocsárrétek	24
3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Hanyi-csatorna medre	27
3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Szántóterületek	29
3.2.1.6. KE-6 kezelési egység: A Hanyi-kápolna és a környező gyepterületek	31
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	34
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	34
3.2.4. Kutatás, monitorozás	35
3.2.5. Mellékletek	37
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	38
3.3.1. Agrártámogatások	38
3.3.2. Pályázati források	39
3.3.3. Egyéb	40
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	40
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	41
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	41
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	42
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	43
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	44
1.1. Környezeti adottságok	44
1.1.1. Éghajlati adottságok	44
1.1.2. Vízrajzi adottságok	44
1.1.3. Talajtani adottságok	45
1.2. Természeti adottságok	45
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	46

1.2.2.	<i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok</i>	52
1.2.3.	<i>A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok</i>	54
1.2.4.	<i>A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok</i>	55
1.3.	Területhasználat	56
1.3.1.	<i>Művelési ág szerinti megoszlás</i>	56
1.3.2.	<i>Tulajdoni viszonyok</i>	56
1.3.3.	<i>Területhasználat és kezelés</i>	57
2.	Felhasznált irodalom	61
3.	Térképek	63
4.	Fotódokumentáció	72
5.	Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez	75

I. A Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Nagy-Hanyi kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20037
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	167,81 hektár
--------------------------------	---------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 1530* Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 6250* Síksági pannon löszgyepek*
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei

1.4.2. Jelölő fajok

(kiemelt jelentőségű faj*)

- Janka tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- kislepkeszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Dormánd	Heves	93,81	55,90	4,55
Erdőtelek	Heves	74,00	44,10	1,65

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Összesen:		167,81	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
védett természetvédelmi terület	258/TK/93	Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet	182,70	100	9/1993. (III. 9.) KTM rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUBN10004	Hevesi-sík	182,70	100	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
régészeti lelőhely	49496	Hanyipusztá, Szent Anna kápolna	0,011	0,005	
műemlék		Szent Anna kápolna	0,011	0,005	
ökológiai hálózat	-	magterület	182,70	100	Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
		Összesen:	182,70	100	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervét a többször módosított 9/1993. (III. 9.) KTM rendelethez 2. sz. melléklete tartalmazza. A Dormánd 046, 063/2 és 063/3 hrsz-ú ingatlanok esetében a védetté nyilvánítást a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet bővítéséről szóló 26/2008. (X. 22.) KvVM rendelet mondta ki.

1.7.2. Településrendezési eszközök (Országos rendezési tervek szerint)

Település	Típus	Határozatszám
Dormánd	Helyi építési szabályzat	7/2012. (IV.25.) önk. rendelet
Erdőtelek	Településrendezési, -szerkezeti és szabályozási terv, illetve helyi építési szabályzat	30/2004 (X.21.) önk. rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ¹	Erdőtervezés éve
Hatvan-Hevesi körzet (törzskönyvi száma: 17/2008.) ²	Dormánd és Erdőtelek	0 (nincs erdőtervezett erdő a tervezési területen)	2008. január 1. – 2017. december 31.

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tájegységi vadgazdálkodási terv az agrárminiszter 11/2018. (VII. 3.) AM rendeletében („a Duna–Tisza közti Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről”) került kihirdetésre.

A tervezési terület a 310. azonosítóval rendelkező „Mátra-alja-dél-hevesi Vadgazdálkodási tájegység” részét képezi (az Országos Vadgazdálkodási Adattár alapján (<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>)).

A tervezési területen a Baráti Kör Vadásztársaság (Azonosító száma: 703450) és a Besenyőtelek-Mezőtárkányi Föltulajdonosok Vadásztársasága (Azonosító száma: 703550) látja el a vadgazdálkodási tevékenységeket.

A vadgazdálkodási üzemtervek 2037.03.01-ig érvényesek.

A vadgazdálkodási tervek a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza vízyűjtő 2-9. azonosítóval rendelkező „Hevesi-sík” alegységekhez tartozik (1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján):

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, illetve a részvízyűjtő-gazdálkodási tervek felülvizsgálatát Magyarország 2015. december 22-ig elkészítette, melyet a Kormány 1155/2016. (III.31) Korm. határozattal fogadott el.

A stratégiai dokumentáció 2016. áprilisban készült el (készítette: Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság).

¹ Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

² http://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/105215/Hatvan_Hevesi_korzet_erdoterve.pdf/2820fe03-e677-4466-b244-0211170af309

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, <u>kiszáradás</u> , elsüllyedés, szikesedés)	H	10	<p><u>Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei (6440)</u></p> <p>A talajvízszint csökkenésével a mocsárrétek vízellátása nem megoldott, az üde termőhelyekre jellemző fajok visszaszorulnak.</p> <p><u>kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)</u></p> <p>Mint mocsárrétekhez köthető faj leginkább a terület kiszáradása veszélyezteti. A száraz télvégi, tavaszi években a faj csírázása korlátozott, ilykor az állományok alacsony egyedszámban virágoznak</p> <p><u>vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)</u></p> <p>A tervezési területen a vizes élőhelyek (szikes mocsarak, árkok, Hanyi-ér) korai kiszáradása kedvezőtlenül hat a faj életmenetére.</p>
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	H	5	<p><u>Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei (6440)</u></p> <p><u>kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)</u></p> <p>A Hanyi-eret kísérő mocsárrétek és kisfészű aszat állományok fokozottan vannak kitéve a gyalogakác terjedésének.</p>
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	M	25	<p><u>Pannon szikes sztyeppek és mocsarak* (1530)</u></p> <p>A tradicionális legeltetési hasznosítást több gyepreszen felváltotta a gépi kaszálás, mely</p>

³ Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				a padkás szikések esetén a természetes mikroformák pusztulásával, így a szikes növényzeti mozaikok leromlásával jár
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	M	30	<u>Pannon szikes sztyepppek és mocsarak*</u> (1530) A tradicionális legeltetési hasznosítást több gyepreszen felváltotta a gépi kaszálás. a szikések fajkészlete a legelés megszűnte és visszaszorulása miatt elszegényedik.
A15	Mezőgazdasági talajművelés (pl. szántás)	M	1	<u>Pannon szikes sztyepppek és mocsarak*</u> (1530), <u>síksági pannon löszgyepek*</u> (6250), <u>folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei</u> (6440) <u>Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)</u> A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület szegélyének pár méteres (1-10 méteres) elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyeppek kiterjedése csökken, a Janka-tarsóka állománya ezen részéről kipusztul.
A20	Műtrágya kijuttatása mezőgazdasági területre	M	10	<u>Pannon szikes sztyepppek és mocsarak*</u> (1530), <u>síksági pannon löszgyepek*</u> (6250), <u>folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei</u> (6440) <u>Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)</u> A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület szegélyének pár méteres (1-10 méteres) elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyep kiterjedése csökken, a műtrágya bemosódása miatt gyomos gyepszegélyek alakulnak ki. A nitrofitá gyepsávokon a Janka-tarsóka nem találja meg

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				életfeltételeit.
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	2	<p><u>Síksági pannon löszgyepek* (6250)</u></p> <p>A löszgyepeken megjelentő siska nádtippan (<i>Calamagrostis epigeios</i>) jelentős fajszegényedéshez vezet.</p> <p><u>Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)</u></p> <p>A Hanyi-ér melletti kis élőhelyfoltban a siska nádtippan előretörése igen jelentős. Ennek összenemezesedett fűavarja alatt a faj egyedei nem tudnak kicsírázni, mely így az állomány növekedésének gátjaként szolgál.</p>
L03	Szerves anyag felhalmozódása	M	2	<p><u>Pannon szikes sztyepek és mocsarak* (1530)</u></p> <p>Az élőhelykezelések elmaradásával együtt jár az állományok leromlása, degradálódása (pl. fajszám csökkenése, specialista fajok visszaszorulása).</p> <p><u>Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)</u></p> <p>A faj a növényzet záródását kevésbé tolerálja, így a nem kezelt foltokon a felhalmozódott nemezes fűavar (pl. a siska nádtippan előző évi levélzete; lásd a L03 tényezőt is) az egyedek fejlődésére kedvezőtlenül hatnak.</p>
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	L	1	<p><u>Pannon szikes sztyepek és mocsarak* (1530)</u></p> <p><u>A Nagy-Hanyi major (állattartó telep) szomszédságában, az állatok behajtási útvonalában erősen túllegeltetett növényzeti</u></p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ³	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<u>faltok is megjelenhetnek, melybe számos leromlásra utaló faj telepedhet be.</u>
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	L	5	<u>Pannon szikes sztyeppek és mocsarak* (1530), síksági pannon löszgyepek* (6250), folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>-hoz tartozó mocsárrétjei (6440)</u> Az alul hasznosítás miatt egyes magaskórós fajok megjelenhetnek a gyepekben (függetlenül azok típusától), mely a növényzet leromlásához, degradálódásához vezet.
Kívülről érkező hatás:				
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra	L	-	<u>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)</u> A 31-es számú főút a tervezési terület déli részét kettévágja. Itt veszélyt jelent a tervezési területtel szomszédos közutakon történő gázolás.
Jövőbeli potenciális hatás:				
A02	művelési mód változása	M	-	<u>Pannon szikes sztyeppek és mocsarak* (1530)</u> Az állattartás intenzitásának bármi irányba történő változása potenciális veszélyeztető hatásként jelentkezik (lásd alul és túllegeltetést, intenzív legeltetési módok megjelenése).
K05	Víztestek fizikai változása	M	5	<u>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)</u> potenciálisan a vízügyi beavatkozások veszélyeztethetik a faj állományait (csatornák, illetve a Hanyi-ér medrének kotrása)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

3.1.1. Fő célkitűzések

Kiemelt fontosságú cél a következő élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, lehetőség szerinti fejlesztése:

- pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)
- síksági pannon löszgyepek (6250*)
- Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei
- Janka tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- kiscsészkeszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

- A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes- és löszgyepek fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikosságának fenntartásával;
- A sziki magaskórós kiemelkedő értéket jelentő állományánál a siska nádtippán (*Calamagrostis epigeios*) térhódításának megfékezése, kezelése;
- A pusztai vizes élőhelyek (mocsárrétek, mocsarak) vízellátásának biztosítása, a növényzet záródásának megakadályozása megfelelő kezeléssel (kaszálás), elsősorban a kiscsészkeszű aszat (*Cirsium brachycephalum*) és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) élőhelyeinek fenntartása érdekében;
- A Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) szigetszerű állományainak folyamatos felmérése, a veszélyeztető tényezők meghatározása és ebből következő speciális kezelések (pl. gyommentesítés, mozaikos kaszálás, legeltetés) végrehajtása;

3.1.2. További célok

- A legelő állatfajok tekintetében prioritást élvez a szarvasmarha, a juh és a ló.
- A gyepek részarányának növelése, az arra alkalmas szántóföldek visszagyepesítésével;
- A sziki magaskórós rétsztyeppék mozaikosságának fenntartása, kiemelten a nagy sziki bagoly (*Gortyna borelii lunata*) életciklusához alkalmazkodó adaptív kezelésekkel;
- A szántó művelési ágban maradó területeket extenzív módszerekkel, fajvédelmi előírásokkal, vagy kifejezetten fajvédelmi céllal lehet fenntartani (pl. tűzök élőhelyek);
- A gyepeken felverődő szúrós legelőgyomok arányának csökkentése, előtérbe helyezve a mechanikus gyomirtást;

- A Hanyi-eret kísérő parti növényzetben az idegenhonos gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) visszaszorítása, elsősorban mechanikai módszerekkel (pl. kaszálás, szárazítás);
- A Hanyi-ér kedvező ökológiai állapotának fenntartása / helyreállítása a kívülről érkező szennyező hatások csökkentésével, illetve a meder és a partvonal állapotát, a hosszirányú átjárhatóságot és a vízminőséget érintő egyéb negatív hatások megelőzésével (különösen a réti csík (*Misgurnus fossilis*), vágó csík (*Cobitis taenia*) fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához / eléréséhez).
- A nyílt pusztai táj és táji elemeinek a fenntartása (pl. kutak- és itatók), lehetőség szerint fejlesztése;
- A területen megtalálható faszorok, erdősávok fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris).

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések könnyebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) határoztunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 137 élőhelyfolt került elkülönítésre az élőhelyterképezés során), így a kezelési egységekbe beletartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepterületeken található facsoportok, mocsárfoltok illetve mezőgazdasági területek közötti és azokat határoló utak, csatornák).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy faj megőrzése érdekében javasunk; e mellett az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető, önkéntesen vállalható előírás javaslatok egymástól való elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott, érvényes szabályozási rendszerek működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírásjavaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt

megalapozó jogszabály vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű fajok számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségeit, a potenciálisan jelölő élőhellyé fejleszthető területeket). A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimális mértékűre csökkenjen.

Az ingatlanok karbantartása során a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A.) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése az ilyen besorolású területek bővítése nem javasolt.
- Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó

előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimális mértékűre csökkenjen.

Az ingatlanok karbantartása során a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között lehet végezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.

B.) Gazdálkodáshoz köthető javaslatok:

A kezelési javaslatok meghatározásánál szerepeltettük a területre vonatkozó jogszabályokat, melyek a terület használatával kapcsolatosan betartandóak (pl.: természetvédelmi kezelési terv előírásai), az azokban foglalt kötelezően betartandó tevékenységeket, kezeléseket itt nem ismételtük meg. Törekedtünk az adaptív kezelést biztosító előírás-javaslatok olyan meghatározására, melyek lehetőség szerint a gazdálkodás során betarthatóak és az aktuális támogatási rendszerrel összhangban vannak.

Gyepgazdálkodás:

A gyepgazdálkodás során biztosítani szükséges a mozaikos szerkezetű, nyílt pusztai táj egységes arculatának fenntartását, az ebbe szervesen illeszkedő, ember alkotta tájelemek megőrzését. A természetes és természetszerű élőhelyek, társulások megőrzését az extenzív gyepgazdálkodással valósítható meg. A tervezési területen nem adható meg sem a kaszálás, sem pedig a legeltetés prioritásként. Míg a mozaikos (esetenként padkás) szikeseknél a legeltetés biztosítja a természetes állapotok fenntartását, addig az érzékenyebb élőhelytípusoknál (pl. löszgyep fragmentumok, sziki magaskórós) a kaszálás a kedvezőbb hasznosítás. A két kezelési mód együttes használata (pl. a gyepek őszi átlegeltetése) is a természetvédelmi célok megvalósulását szolgálhatják.

Erdőgazdálkodás

Bár erdőtervezett terület nincs a tervezési területen, a meglévő fásítások természetszerű kezelésével számos természetvédelmi célkitűzés is megvalósítható (kiemelten a terület különleges madárvédelmi területtel való átfedésére). Itt kiemelten jelentkezik a tervezési területen megtalálható fasorok, erdősávok fenntartása, felújítása, előtérbe helyezve az erdőgazdasági tájra jellemző, honos fafajokat (pl. kocsányos tölgy, mezei szil, mezei juhar, magyar kőris).

Vadgazdálkodás:

A vadgazdálkodás feladatai a meglévő vadászati berendezésekkel magvalósíthatók, további vadászati infrastruktúra-fejlesztés nem indokolt. A szegélyélőhelyek mint vadbúvók, ideértve a mezsgyék, cserjesávok és fasorok kíméletét, fejlesztését (felújítását) kiemelten fontos az apróvad megőrzése, állományának fejlesztése szempontjából (mely közvetve az átfedő különleges madárvédelmi terület célkitűzéseit is szolgálja).

Vízgazdálkodás:

Kiemelt feladatot jelent a Hanyi-eret és a belvízelvezető csatornákat kísérő parti növényzetben az idegenhonos gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) visszaszorítása, elsősorban mechanikai módszerekkel (pl. kaszálás, száruzás).

A Hanyi-ér kedvező ökológiai állapotának fejlesztését a kívülről érkező szennyező hatások csökkentésével, illetve a meder és a partvonal állapotát, a hosszirányú átjárhatóságot és a vízminőséget érintő egyéb negatív hatások megelőzésével szükséges biztosítani.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben az alábbi intézkedések kerültek nevesítésre a Hanyi-ér (Hanyi-csatorna vonatkozásában):

- (6.1. intézkedés): Nyílt ártér kialakítása, hullámtér bővítése a szükséges területhasználat váltással. A töltések, depóniák elbontása (nyílt ártér visszaállítása) vagy áthelyezése (szélesebb hullámtér kialakítása) nagyobb lehetőséget teremt a természetes mederfejlődési folyamatoknak és javítja avíztól elzárt egykori árterületek vízellátását, mérsékelve a víztől függő ártéri társulások degradációját. Növeli a vízvisszatartás lehetőségét és elősegíti az ökoszisztéma szolgáltatások körének bővülését. Ez potenciálisan a tervezési terület alatti szakaszt érintheti, a meglévő Hanyi-tározó fejlesztésével.
- (6.3 intézkedés): Mederrehabilitáció kategóriától és típustól (nagy folyó, kis és közepes vízfolyás, mesterséges vízfolyás, állóvíz) függő módszerekkel. Célja a meder és a part morfológiai állapotának javítása, amilyen mértékben ezt az elismert emberi igények és elfogadható költségek lehetővé teszik. Az indokolt árvízi és belvízelöntési biztonsághoz vagy öntözővíz igényhez tartozó levezetési kapacitást, valamint a feliszapolódás várható mértékét részletes adatgyűjtés, társadalmi-gazdasági elemzés és az alapozó intézkedések figyelembevételével kell meghatározni. Az intézkedés többféle állapotjavító elemből áll (a megvalósítás az alkalmazás helyétől, sajátosságaitól, a megalapozó intézkedések hatásosságától, költség-haszon arányoktól függően változik), pl. A felhalmozódott iszap és mederbeli növényzet egyszeri eltávolításával vagy a mederforma és a meder vonalvezetésének a természetet megközelítő átalakításával.
- (6.4 intézkedés): Vízfolyások és állóvizek parti zónájában a típustól függő zonáció rehabilitációja. Ebben az esetben szükség lehet jelentős egyszeri beavatkozásra: (a.) az inváziós növényzet irtására, illetve (b.) növénytelepítésre is. Az intézkedés alkalmazásakor a típushoz tartozó növényzónák mellett figyelembe kell venni az indokolt árvíz- vagy belvízvédelmi követelményeket, illetve a fenntartás szempontjait.
- (6.5 intézkedés): Vízfolyások és állóvizek jó ökológiai állapotának, potenciáljának fokozatos elérése és megtartása fenntartási munkák keretében. Az ökológiai állapot és a meder vízszállító kapacitásának fenntartása érdekében szükség lehet a) rendszeres iszapolásra és b) a növényzet gondozására. A cél a fentieknek megfelelő rugalmas,

rendszeres a spontán folyamatokat elősegítő, a minimálisan szükséges beavatkozásra törekvő fenntartási gyakorlat kialakítása.

- (7.1 intézkedés): A belvízelvezető rendszer módosítása, a természetes vízfolyások és állóvizek vízjárását módosító hatások csökkentése. Az intézkedés célja a belvízrendszer felülvizsgálata, módosítása az új belvíz-gazdálkodási koncepciónak megfelelően (a megalapozó intézkedések alkalmazásával), melynek eredményeként változik, természetesebbé válik a természetes eredetű vízfolyások vízjárása (betorkolló belvízcsatornák megszüntetése, vízkormányzás módosítása, gravitációs kapcsolatok helyreállítása).

3.2.1.1. KE-1 kezelési egység: Szikes gyepterületek, löszgyepek és mocsárrétek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységbe soroltuk a tervezési terület nagy egybefüggő gyepterületeit, függetlenül azok társulástani besorolásuktól. Jobbára szikes puszták, löszgyepek, mocsárrétek és magassásosok sorolhatók ehhez a kezelési egységhez, melyek legtöbbször mozaikkomplexet képeznek. A gyepeken található kisebb szárnyékerdők is ide kerültek besorolására. A speciális élőhelyként számon tartott sziki magaskórósok (KE-2) és a Hanyi-ér melletti mocsárrétek (KE-3) külön kezelési egységbe kerültek.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), Nem zsombékoló magassásrétek (B5), Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), Mocsárrétek (D34), Ürmöspuszták (F1a), Cickórós puszták (F1b), Szikes rétek (F2), Üde mézpzásitos szikfokok (F4), Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), Jellegtelen üde gyepek (OB), Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7) / Natura 2000 kód: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Síksági pannon löszgyepek (6250*), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei (6440)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: kiskécskés aszat (*Cirsium brachycephalum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), molnárgörény (*Mustela eversmannii*)
- érintett földrészletek: Dormánd: 091, 0127/1, 0127/2/a, 0127/2/b, 0127/2/c, 081/b, 090/a, 095/f, 095/g*; Erdőtelek: 0139, 0102/5, 0102/6, 0102/7, 0137*, 0140/1, 0140/2 (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló szikes- és löszgyepek fenntartása, a legeltetés és kaszálás idő- és térbeli mozaikoltságának fenntartásával. A gyepterületek összkiterjedése nem csökkenhet, a gyepek feltörése nem támogatható a tervezési területen, révén jelölő élőhelytípust reprezentál, másrészt országos védett területtel fed át. A kezelési egységet képező gyepterületek kiterjedése növelhető, egyrészt a gyepek elszántásból adódó területek kimérését követő ismételt gyephasznosítással, másrészt fejlesztési lehetőségek is megfogalmazásra kerültek. (lásd a KE-5-nél ismertetett javaslatokat).

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- *„Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használattal történhet.*
- *A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.*
- *A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 szamosállat/ha sűrűség értéket.*
- *Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.*
- *Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.*
- *Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.*
- *Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”*

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

- „3. § (1) *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
(2) *Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.*
(3) *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
(4) *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
(5) *Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kiszórása tilos.*
4. § (1) *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásenként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.*
(2) *A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.*
(3) *Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.*
(4) *A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:*
a) *a nád irtásához, valamint*
b) *az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.*

(5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.

5. § (1) A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.

(2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

(3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.

(4) Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”

- Javasolt előírások⁴:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Tüzpászták létesítése nem megengedett. (GY15)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fászfűszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33)
- A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni. (GY82)
- A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
- A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)

---

⁴ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- Kaszálás szárazzással nem helyettesíthető. (GY128)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyeprekonstrukcióval érintett területrészeknél optimális kezelésként a természetvédelmi célú cserje- és inváziós fásszárú-irtás, valamint a kézi- és kis talajnyomású gépekkel történő őszi kaszálás adható meg. A gyepterületeken foltokban inváziós fásszárúak jelentek meg, melyek közül legjelentősebb a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*) térnyerése. Az árkok, utak felől pedig a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) terjedése a jelentős. A tájban erősen terjed az EU inváziós listáján is szereplő selyemkóró (*Asclepias syriaca*) is. Ezen fertőzési gócpontok eltávolítása mechanikus, illetve vegyszeres kezelésekkal kiemelt jelentőséggel bír.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési terület gyep-tömbje régiós szinten is kiemelkedő értékekkel bír, elsősorban a szikes élőhelyek, a csenkeszes mocsárrétek valamint a löszgyepek tekintetében. A fragmentált dél-hevesi puszták egyik reprezentatív képviselője a Nagy-Hanyi puszta. Az élőhelytípusra javasolt kezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, javulását szolgálják. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik az inváziós fás- és lágyszárúak visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

3.2.1.2. KE-2 kezelési egység: Sziki magaskórósok, rétsztyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység az Ér-hát dűlő (a Hanyi-ér és a betorkoló csatorna által közrefogott terület) kis kiterjedésű – de igen értékes – sziki magaskórósát és a hozzá kapcsolódó leromlott gyepet foglalja magába.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), Jellegtelen üde gyep (OB), Jellegtelen száraz-félszáraz gyep (OC) / Natura 2000 kód: Pannon szikes sztyepek és mocsarak (1530*)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- érintett földrészletek: Dormánd 074/1/b* (a csillaggal [*] jelölt földrészlet érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területen található, kiemelt természeti értéknek tekinthető sziki kocsordos magaskórós (rétsztyep) fenntartása és állapotának javítása kiemelt célként jelentkezik. Speciális élőhelyként, figyelembe véve a jelölő növény- és állatfajok ökológiai igényeit is, a mozaikos kaszálás és – nem rendszeres – kis legelőnyomással megvalósított legeltetés javasolt. A

kezelési egységet képező gyepterületek kiterjedése növelhető, azáltal, hogy az érintkező siska nádtippanos löszös háta (OC élőhelytípus) gyepvel érintkező állományait átalakítjuk. A sziki kocsordon fejlődő nagy sziki bagoly (*Gortyna borelii lunata*) érdekében megvalósítandó kezeléseket a fajvédelmi javaslatok fejezetben (3.2.3 fejezet) fejtettük ki. Figyelembevételre az élőhelytípus unikális fajkészletét és kis kiterjedését javasolt a kézi, mozaikos kaszálás és a széna lehordása.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Fűves Puszták Tájjvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- „Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használatlaltal történhet.
- A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.
- A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 szamosállat/ha sűrűség értéket.
- Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.
- Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.
- Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.
- Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.
- A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.
- Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.
- Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormány rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

3. § (1) A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.
  - (2) Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.
  - (3) A gyepterület túllegeltetése tilos.
  - (4) A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
  - (5) Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos.
4. § (1) A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásnaként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.
  - (2) A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
  - (3) Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.

- (4) *A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:*
- a) a nád irtásához, valamint*
  - b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.*
- (5) *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*
5. § (1) *A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.*
- (2) *Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.*
- (3) *A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.*
- (4) *Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”*

- Javasolt előírások⁵:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként. (GY97)
- A kaszátlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
- A kaszátlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)

⁵ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető. (GY128)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A sziki kocsordos rétsztyepeken szegélyében kisebb elszántott sávok is találhatóak. Ezen a részeken a gyep helyreállítása szükséges, melynek révén a szántószegély felől a gyomos sáv eltolódik, így a gyomosodás mértéke kisebb lesz. A siska nádtippannal és közönséges náddal terjedő gyeprészek kezelését javasolt a fajok virágzását megelőzően elvégezni. Az érintkező csatorna mentén homogén gyalogakácós sáv található, mely potenciális veszélyforrásként jelentkezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A tervezési terület sziki magaskórós rétsztyepe régiós szinten is kiemelkedő értékekkel bír, így megőrzésük kiemelt prioritással bír. Mivel térben jól lehatárolhatóak, csatornák és a Hanyi-ér által bezárt területrészen fordul elő, így önálló kezelési egységként való elkülönítésük szakmai szempontból indokolt volt. A legfontosabb kezelési feladatok között jelentkezik a terjedő honos és idegenhonos fajok visszaszorítása, terjedésüknek megakadályozása.

3.2.1.3. KE-3 kezelési egység: Hanyi-csatornát kísérő mocsárrétek

a) A kezelési egység meghatározása:

A Hanyi-ér (Hanyi-csatorna) melletti mocsárrétek, eltérő kezelésük és vízkárelhárítási feladatból adódó eltérő kezelése miatt önálló kezelési egységbe sorolása indokolt. Az egység magába foglal kisebb löszgyep-fragmentumokat is, melyek a csatornapartokon maradtak fenn.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídőrös, mételykórós mocsarak (B3), Nem zsombékoló magassárrétek (B5), Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), Mocsárrétek (D34), Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC) / Natura 2000 kód: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok (S7) / Natura 2000 kód: Síksági pannon löszgyepek (6250*), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétei (6440)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: kiskécske (*Cirsium brachycephalum*), nagy tűzlepke (*Lycena dispar*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- érintett földrészletek: Dormánd: 046/a*, 046/b*, 063/4/b, 064*, 066/a, 074/1/b*, 074/1/c, 078/b, 081/d, 081/f (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Hanyi-eret kísérő mocsárrétek erősen kezelésfüggő élőhelytípusnak tekinthetők, fennmaradásuk, természetes állományképük csak kaszálással biztosítható. A kaszálást a vízkárelhárítási munkák keretében a vízügyi kezelő végzi. A víztesttől távolabb eső mocsárrétek alul hasznosítása miatt a nád előretört, mely kedvezőtlen folyamatnak tekinthető. A nád a rendszeres kaszálással visszaszorítható, mely természetvédelmi szempontból is támogatható, ugyanakkor kisebb kíméleti foltok visszahagyása – figyelembe véve a 269/2007. (X. 18.) Kormány rendelet előírásait – javasolt. A mocsárrétek egy része szántó művelési ágban szerepel, itt javasolt a gyepeként történő hasznosítás (Dormánd 046 „a” alrészlet). A Dormánd 074/1 „a” – rét művelési ágú – alrészlet esetében pedig elszántás figyelhet meg, mely a nádasodó mocsárrétek kárára valósult meg.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- *„Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használattal történhet.*
- *A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.*
- *A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 szamosállat/ha sűrűség értéket.*
- *Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.*
- *Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.*
- *Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.*
- *Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”*

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormány rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

- *„3. § (1) A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
- *(2) Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.*
- *(3) A gyepterület túllegeltetése tilos.*
- *(4) A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- *(5) Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos.*

4. § (1) A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásonként változó helyen kaszálatlanul kell hagyni.
- (2) A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
- (3) Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.
- (4) A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
- a) a nád irtásához, valamint
- b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
- (5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.
5. § (1) A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.
- (2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
- (3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
- (4) Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”

- Javasolt előírások⁶:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
  - Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
  - Kiszántás nem megengedett. (GY13)
  - A gyepek természetvédelmi szempontú égetéshez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)
  - A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
  - A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
  - Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
  - A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
  - Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető. (GY128)
- e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

⁶ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

A terjedő közönséges náddal terjedő gyeprészek kezelését javasolt a nád virágzását megelőzően elvégezni. Az érintkező csatorna mentén foltokban gyalogakácos sáv található, mely potenciális veszélyforrásként jelentkezik.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. Ezt a kezelési egységgel lehatárolt terület adottságai sem teszik lehetővé (mélyfekvésű területek).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A Hanyi-eret kísérő mocsárrétek jobbára vízügyi kezelés alatt állnak. A víztest (KE-4) természeti állapotának megőrzésében, pufferozó szerepük révén kiemelt jelentőséggel bírnak. A javaslatok részben a terjedő közönséges nád visszaszorítására vonatkoznak.

3.2.1.4. KE-4 kezelési egység: Hanyi-csatorna medre

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen futó Hanyi-csatorna medre képezi a kezelési egységet. A víztest 2350 méter hosszú szakasza érinti a tervezési területet, mely egy ponton, a 31. sz. főút keresztezésénél megszakad.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA)/ Natura 2000 kód: nincs érintettség.
- érintett közösségi jelentőségű fajok: vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), vidra (*Lutra lutra*)
- érintett földrészetek: Dormánd: 065, 079/2; Erdőtelek: 0198/2

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Hanyi-ér, tervezési területet érintő szakasza természetközeli állapotúnak tekinthető, sem hosszanti-, sem keresztirányú akadályok nem jelentkeznek. Így célként fogalmazható meg a kedvező ökológiai állapot hosszú távú fenntartása, mely a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek általános védelmi céljait is szolgálja. Általános kezelési javaslatok és irányelvek:

- A legfontosabb a folyó jelenlegi, természeteshez közeli vízdinamikájának a biztosítása. Ezért nem kívánatosak olyan vízügyi beavatkozások, melyek a patak vízjárását jelentős mértékben megváltoztatják.
- A mederben végzett mederbiztosítási, partbiztosítási tevékenységek (kivéve a műtárgyak közvetlen környezetében) kerülendők.
- Amennyiben vízkárelhárítási célból elkerülhetetlen a mederüledék eltávolítása, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, valamint élőhely biztosítása a vízfolyáshoz és a vízfolyást kísérő növényzethez kapcsolódó életközösségek számára.
- A vízszennyezések elkerülése, mind adminisztratív intézkedéseket (szennyvíz- és csapadékvíz elvezetés hatósági szabályozása), mind az agrár támogatási rendszerek lehetőségeinek kihasználását megköveteli.

- A vízfolyásba felülről érkező tisztított szennyvíz és kommunális települési szennyezés mennyiségének minimalizálása és hosszabb távon való megszüntetése javasolt.
- A területen kívül található szennyvíztelepek hatékonyságának növelése szükséges a vízminőség javítása érdekében.
- A vízparti vegetáció kezelését a konkrét vízügyi célok ismeretében, a helyi viszonyokra alkalmazva, a természetvédelmi célok figyelembe vételével javasolt megvalósítani.
- A tervezett vízkárelhárítási, és vízrendezési fenntartási munkák kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és vízrendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes természetvédelmi kezelővel (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, a továbbiakban: BNPI).
- Az ökológiai vízigény meghatározása és az adott esetben fellépő tápanyagterhelés növekedésének elkerülése érdekében szükséges, hogy az üzemeltetők és a természetvédelmi kezelő (BNPI) illetékes szakemberei közötti folyamatos konzultáció legyen.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A kivett területekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.4.) az alábbiak:

- *„A vízügyi létesítmények, csatornák karbantartási munkáit csak az igazgatósággal egyeztetett módon szabad végezni.*
- *Gépjárművel közlekedni csak a kataszteri nyilvántartásban szereplő földutakon lehet, tilos felázott útviszonyok miatt a gyepterületeken új nyomok veretése.*
- *A földutakat a használó köteles rendben tartani, azokat nehéz gépjárművel, munkagéppel csak száraz vagy fagyos útviszonyok mellett használhatják”.*

- Javasolt előírások⁷:

Mivel a kezelési egységgel lehatárolt területen a vizes élőhelyek mellett gyepterületek is érintettek, így elsősorban vizes (V) és gyepekre (GY) vonatkozó előírás javaslatok kerültek megfogalmazásra.

- A gyepek természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni. (GY31)

⁷ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107)
- A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- Kaszálás szárazúzással nem helyettesíthető. (GY128)
- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (V09)
- A meder kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani. (V16)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben is megfogalmazott élőhelyfejlesztési intézkedések (lásd a 3.2.1 B) pontnál részletezett intézkedéseket) támogatandók, de ezek a tervezési területen kívül (részben szintén Natura 2000 területen) megvalósíthatók.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A Hanyi-ér érintett szakaszán számos védett és közösségi jelentőségű fajnak (elsősorban halfajok, vidra) ismertek állományai a területről. Bár a meder erősen módosított, az állandó vízellátás miatt jelentős ökológiai folyosó szereppel is bír, különösen egy felszíni vizekben igen szegény kistájban. A természetszerű meder, annak dinamikája nagyban segíti a fajok fennmaradását, szaporodását. Ezt a célkitűzést szolgálják a meder kezelésére vonatkozó általános kezelési javaslataink, melyek a vízgyűjtő-gazdálkodási terv célkitűzéseivel is harmonizálhatók.

3.2.1.5. KE-5 kezelési egység: Szántóterületek

a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen előforduló szántóként hasznosított területek kerültek lehatárolásra ebben a kezelési egységben, függetlenül azok ingatlannyilvántartási besorolásától. Ebből következően, mint szántóként nyilvántartott területek (lásd a Dormánd 074/1 „b” alrészlet, Erdőtelek 0137, 0138 „a” alrészlet), mind pedig keskeny (2-10 méter széles) elszántások is ide kerültek besorolásra (Dormánd 046 „a”, 081 „f”, 095 „g”, 0127/2 „b” alrészletek).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Jellegtelen üde gyepek (OB), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), Fialat parlag és ugar (T10) / Natura 2000 kód: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj: molnárgörény (*Mustela eversmannii*)

- érintett földrészletek: Dormánd: 046/a*, 064*, 074/1/b*, 095/g*, Erdőtelek: 0137*, 0138/a, 0138/b (a csillaggal [*] jelölt földrészletek érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A védett és Natura 2000 besorolású gyepek elszántása nem megengedett. Ennek következtében szükséges az elszántott gyepterületek határainak kimérése és a gyep helyreállítása. Ennek módja a terület évenként kétszeri tisztítókaszálása, esetleges legeltetéssel történő hasznosítása. Ez kiemelt prioritásként kell hogy szerepeljen a tervezési területen. Az elszántással érintett területek összkiterjedése 3,71 hektár, és az alábbi földrészleteket (alrészleteket) érinti: Dormánd 046 „b”, 063/4 „b”, 074/1 „b”, 081 „f”, 095 „g”, 0127/2 „b”; Erdőtelek 0138 „b”, 0140/2. Az elszántott részterületek kiterjedése 2,4 m² és 1,48 hektár közötti.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természetvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A szántókra vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.2.) az alábbiak:

- *„Nagy műveletszámú, élőmunka-, vegyszer- és műtrágyaigényű intenzív növénykultúrák termesztése tilos.*
- *A gabonafélék betakarítása után, a tavaszi vetésű kultúrák előtt a terület 25%-án zöldugart kell meghagyni.*
- *Műutak szegélyeinek kivételével 6 m széles vegyszermentes táblaszegélyeket kell kialakítani.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási és betakarítási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *A lucerna területének 2%-án kaszátlan sávokat kell váltakozó helyen meghagyni.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *Repülőgépes mezőgazdasági munka az igazgatósággal végzett egyeztetést követően végezhető.*
- *Magas környezetterhelési kockázattal járó vegyszerek használata tilos.”*

- Javasolt előírások⁸:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett. (SZ01)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve kaszálás azonnali felfüggesztése, majd haladéktalanul a működési

⁸ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság tájékoztatja a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)

- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki. (SZ13)
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását. (SZ23)
- Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető. (SZ43)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása. (SZ52)
- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel. (SZ68)
- Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése. (SZ74)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántóként nyilvántartott szántó művelési ágú területek madárvédelmi funkcióját szolgálhatja a szántószegélyekbe ültetett honos fafajú cserjések és erdősávok is (lásd SZ74 előírás javaslat)

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel érintett szántók két csoportba sorolhatók: a szántóként nyilvántartott és szántóként is hasznosított ingatlanok esetében a gyepesítés egyértelműen fejlesztési, rekonstrukciós javaslatként jelentkezik. A másik altípust a gyepek szegélyeinek elszántásával kialakult kisebb sávok képezik. Ezen esetekben – akár hatósági úton is – a birtokhatárok állandósítása a cél, majd ez követően a művelési ágnak (gyep) megfelelő hasznosítást kell folytatni.

3.2.1.6. KE-6 kezelési egység: A Hanyi-kápolna és a környező gyepterületek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a Hanyi-kápolnát, mint régészeti és műemlék lelőhelyet, a hozzá kapcsolódó kisebb gyepekkel tartalmazza. A tervezési terület ezen pontján jelentkezik csak jelentősebb mértékű látogatás. A kezelési egység a területén a kápolna szomszédságában löszös gyepeket és mocsárréteket találunk, melyek hagyományos hasznosítása kezeléssel történik. A kápolna bekötő útjánál telepített fasor található.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: Lössgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok (RA) / Natura 2000 kód: Síksági pannon löszgyepek (6250*)
- érintett közösségi jelentőségű fajok: nincs érintettség
- érintett földrésztetek: Dormánd 046/b*, 063/3 (a csillaggal [*] jelölt földrésztet érintettsége csak részleges)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A terület kaszálással történő hasznosítása a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően folytatható. A gyepterületek összkiterjedése nem csökkenhet, a gyepek feltörése nem támogatható a tervezési területen, révéen jelölő élőhelytípust reprezentál, másrészt országos védett területtel fed át.

d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Az országos védett terület vonatkozásában kötelező természetvédelmi előírásokat a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete (természtvédelmi kezelési terv) tartalmazza. A gyepekre vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.1.1.) az alábbiak:

- *„Gyepgazdálkodás elsősorban a gyeptípushoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, természetkímélő használattal történhet.*
- *A gyepek juh, szarvasmarha, ló legeltetésével vagy kaszálással hasznosíthatók.*
- *A gyepeken tartható maximális állatlétszámot az egyes területek vonatkozásában a gyepek eltartóképességének figyelembevételével kell meghatározni, azonban nem haladhatja meg az 1 számosállat/ha sűrűség értéket.*
- *Új legelőberendezések létesítése az igazgatósággal előzetesen egyeztetett módon történhet.*
- *Gyepterületen gépi munkát csak szilárd, száraz talajon szabad végezni.*
- *Csak természetvédelmi szempontból kedvező kaszálási módszerek és technológiák alkalmazhatók.*
- *Kaszálógépeken vadriasztó berendezés használata kötelező.*
- *A kaszálók területének 2%-án kaszátlan sávot kell meghagyni éves váltással.*
- *Az elgyomosodott gyepterületek állapotának helyreállítása érdekében az igazgatósággal előzetesen egyeztetve gazoló kaszálásokat kell alkalmazni.*
- *Gyepeken szerves trágya és talajjavító anyag deponálása tilos.”*

A látogatásra vonatkozó lefontosabb kezelési módok, korlátozások és tilalmak (3.2.2.) az alábbiak:

- *„Az igazgatóság természetvédelmi érdekből időben és térben korlátozhatja a látogatást a területen. A jogszerű gazdálkodást folytatók részére a gazdálkodással kapcsolatos tevékenységük elvégzéséhez biztosítani kell a belépést a területre.”*

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat:

- „3. § (1) A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.
(2) Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.
(3) A gyepterület túllegeltetése tilos.
(4) A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
(5) Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kiszórása tilos.
4. § (1) A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.
(2) A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
(3) Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.
(4) A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
a) a nád irtásához, valamint
b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
(5) Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.
5. § (1) A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.
(2) Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
(3) A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
(4) Gyepterületen a szálás takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.”

- Javasolt előírások⁹:

Az alábbi pontban csak az előző pontban felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túli előírás javaslatokat listázzuk:

- Felületés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)

---

⁹ A javasolt leírások a tervezési „Útmutató” 2. sz. melléklete alapján kerültek ismertetésre

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása. (GY33)
- A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni. (GY82)
- A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása. (GY98)
- A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása. (GY99)
- Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető. (GY128)

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén jelentkezik látogatás a tervezési területen. Ennek volumene relatíve alacsony, csak a Szent Anna búcsú alkalmából jelentkezik nagyobb számú tömeg a területen (július utolsó vasárnapján). A gyep védelme érdekében javasolt a kaszálást a rendezvényt megelőzően elvégezni. A búcsú időpontjában a taposásból eredő kár minimális. A területről a keletkezett hulladékot el kell szállítani.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységgel érintett gyepterületek önálló kezelési egységként történő lehatárolását a Hanyi-kápolna és a kezelési egységhez kapcsolódó látogatási funkció indokolta.

3.2.2. *Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés*

A részletes élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg.

3.2.3. *Fajvédelmi intézkedések*

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok védelmét elsősorban a javasolt élőhelykezelésekkel látjuk biztosítottnak megoldani.

A jelölő státuszú sziki magaskórós rétsztyepek karakterfajának tekinthető **nagy szikibagoly** (*Gortyna borelii*) speciális életmenetéhez igazodva a sziki kocsordos állományrészek kezelését az alábbi módon javasolt végezni:

- Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek szárhüvelyébe petéznek, ezért a gyep egészének tavaszi vagy kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisülését eredményezheti. Mivel az imágók leginkább 25–45 cm magasságú – azaz kellően vastag és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán vagy végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig, október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra.
- Ha a kaszálás természetvédelmi okok miatt szükséges, vagy a gazdálkodási viszonyok miatt egyébként nem mellőzhető, úgy hatékony és célravezető eljárást jelenthet a mozaikos, illetve a sávos kaszálás alkalmazása.
- Amennyiben a kaszálás nem végezhető el kézi erővel, úgy gépi területkezelés esetén a vágólapot legalább 5-10 cm magasságban kell beállítani, mert a gyep növényzete így

gyorsabban regenerálódik, illetve e megoldás az egyedek életét is kevésbé veszélyezteti. Sávos kaszálás esetén az érintetlenül hagyott növényzet szélessége legalább 5 m legyen.

- A sziki kocsordos élőhelyfoltok kaszálása – különösen a nagy szikibagoly élőhelyein – a július 10. és augusztus 20. közötti intervallumban javasolt.
- Lehetőleg minimálisra kell csökkenteni a sziki kocsordos élőhelyekre gépjárművel történő behajtást, mert ez nemcsak a gyepek épségét veszélyezteti, de a kerekek által kifejtett jelentős mértékű fizikai terhelés egyrészt elpusztíthatja a talaj felszínén vagy a tápnövényen tartózkodó lárvákat, másrészt pedig eltömítheti azokat a járatokat, melyeken keresztül a kikelő lepkék a szabadba jutnak.

Speciális fajvédelmi intézkedések a jelölő státuszú **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében is megfogalmazhatók:

- Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő beavatkozások megszüntetése.
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt mesterséges vizes élőhelyeken indokolt lehet a növényzet részleges visszaszorítása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése. Az árnyékoló hatású gyalogakác visszaszorítása, különösen a fajok szaporodóhelyeként szolgáló vizes élőhelyeken fontos.
- Javasolt a terület hidrológiai viszonyainak megőrzése, lehetőség szerint a víz további visszatartása a területen (természetvédelmi célú élőhely-létesítésekkel, helyreállításokkal). Egyes mesterséges élőhelyeinek részleges (más értékes fajok jelenlétét figyelembe vevő) növényzetmentesítésével, kimélyítésével védelmi helyzete tovább javítható.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létesítéséről szóló 9/1993. (III. 9.) KTM rendelet 2. sz. melléklete alapján kiemelt természetvédelmi stratégiának tekinthető az „*aláállapot-felmérést szolgáló és monitoring rendszerű kutatások, valamint a természetvédelmi kezelési tevékenységet megalapozó vizsgálatok végzése*”.

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen a Janka-tarsóka 3 évenként felmérése folyik. A terület országos védett státuszából adódóan, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére álltak korábban is biotikai alapadatok, elsősorban az edényes flórára, a bogár- és lepkefaunára, valamint a gerinces faunára (elsősorban avifauna) vonatkozóan. A dél-hevesi területre készülő a kultúratérképezés a tervezési területet is érinti. Jelen tervezés során ezek kiegészültek, különös tekintettel a közösségi jelentőségű állat és növényfajok felmérésével, illetve az élőhelytérkép aktualizálásával.

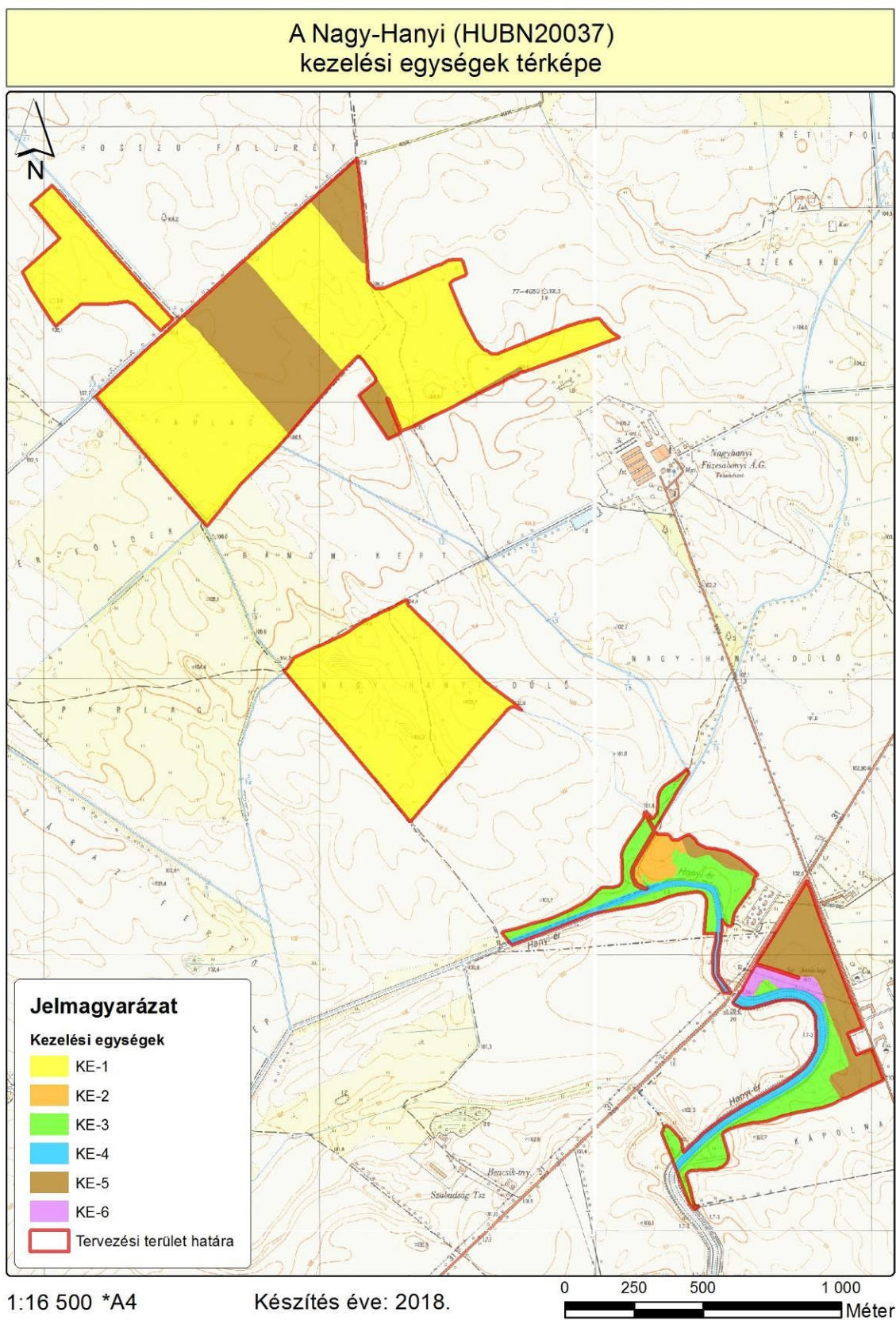
A jövőben az alábbi kutatási feladatok élveznek kiemelt prioritást:

- A Hevesi-sík MTÉT területén a növényi kultúrák parcellaszintű felmérése és a tűzok egyedszám-változásának nyomon követése (a feladat elvégzésének finanszírozását 2015-től a szaktárca biztosítja a „Természetvédelmi kártalanítási keretből”)
- Természetvédelmi kezelések hatásainak vizsgálata, monitorozása (kaszálás, legeltetés – kiemelten a nagy szikibagolyra és tápnövényére)
- A ritka- és telepesen fészkelő madárfajok (RTM) évenkénti felmérése a tervezési terület vonatkozásában
- Az élőhelytérkép ismételt elkészítése (10 évente javasolt)

- Kiegészítő adatgyűjtés közösségi jelentőségű és védett növény- és állatfajok elterjedéséről

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép (2018):

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ok és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz.-ok
KE-1	Szikes gyepterületek, löszgyepek és mocsárrétek	108,21	Dormánd: 091, 0127/1, 0127/2/a, 0127/2/b, 0127/2/c, 081/b, 090/a, 095/f, 095/g*, Erdőtelek: 0139, 0102/5, 0102/6, 0102/7, 0137*, 0140/1, 0140/2
KE-2	Sziki magaskórósok, rétsztyepek	2,04	Dormánd: 074/1/b*
KE-3	Hanyi-csatornát kísérő mocsárrétek	15,68	Dormánd: 046/a*, 046/b*, 063/4/b, 064*, 066/a, 074/1/b*, 074/1/c, 078/b, 081/d, 081/f
KE-4	Hanyi-csatorna medre	6,58	Dormánd: 065, 079/2, Erdőtelek: 0198/2
KE-5	Szántóterületek	33,45	Dormánd: 046/a*, 064*, 074/1/b*, 095/g*, Erdőtelek: 0137*, 0138/a, 0138/b
KE-6	A Hanyi-kápolna és a környező gyepterületek	1,71	Dormánd: 046/b*, 063/3

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület teljesen átfed országos védett természetvédelmi területtel, az ökológiai hálózat magterületével és a „Hevesi-sík” (HUBN10004) különleges madárvédelmi területtel.

A tervezési területen a korábbi szövetkezeti földek privatizálásra kerültek, egy részük magántulajdonba került, másik részük állami tulajdonba – és nemzeti parki igazgatósági kezelésbe – kerültek. A természetvédelmi célkitűzések megvalósítása szempontjából ez kedvezőnek tekinthető. Az állami földeket részben bérlemény formájában helyi gazdálkodók hasznosítják. Az erdő művelési ág egyetlen földrészletre korlátozódik (Dormánd 0127/2 „c” alrészlet), de nincs erdőtervezett terület a tervezési területen. A mezőgazdasági hasznosítás lehetőségei adottak, a nem támogatható területek kiterjedése alacsony, elsősorban a Hanyi-érre, az árkokra, utakra és néhány mélyebb fekvésű mocsárra korlátozódik (a teljes tervezési terület kevesebb mint 2%-a). A MEPAR-ban nem támogatható területek jelenléte részben akadályának tekinthető a gyepek kitisztításának, a fás vegetáció visszaszorításának. Megjegyzendő, hogy a Natura 2000 támogathatóságú blokkok nagyobb területet fednek le, mint az ingatlan nyilvántartási rendszerben lefedett területhatár.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A 2014-2020 közötti időszakra elfogadott új Vidékfejlesztési Program tartalmazza a megadott időszakban igénybe vehető támogatási jogcímekeket. A betartandó előírásokat a 2015-2017 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások tartalmazzák. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatásokról szóló támogatási rendeletek

ugyanakkor továbbra is hatályban maradnak, amíg történik belőlük kifizetés - ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

Továbbra is számos olyan jogcím létezik, melynek révén a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben. Ezek közül legfontosabbak a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra; a gazdálkodók a Natura 2000 jogcím mellett jogosultak az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási és az erdészeti, valamint erdő-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos szolgáltatások, természetmegőrzés tematikus előírás csoportokba integrálódnak. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során (lásd VP-4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések). Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetőek (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került (lásd kompenzációs támogatás).

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, vagy a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról készített összefoglaló a tervdokumentáció 5. mellékletében található.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel távlati természetvédelmi célként fogalmazzuk meg a mozaikos élőhelyek fenntartását és fejlesztését (mely együtt járhat nem záródott erdő-gyep struktúrák kialakításával), ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

3.3.2. Pályázati források

A tervezési terület vonatkozásában az alábbi, közelmúltban lezárult, valamint jelenleg futó pályázati projektek érdemelnek említést, melyek mindegyike a védett és Natura 2000-es területek élőhely és fajvédelmi célkitűzéseit szolgálja. (A lezárult projektek egy része fenntartási szakaszban van).

- *A Parlagi sas védelme Magyarországon (LIFE10 NAT/HU/000019)* - lezárult 2016-ban

A projekt célkitűzéseinek elérése érdekében a nemzeti park igazgatóság természetvédelmi őrszolgálat a tervezési területen is előforduló parlagi sas territóriumok fokozott ellenőrzését és a veszélyeztető tényezők, különös tekintettel a mérgezéses esetek feltárását végezte.

- *A kék vércse védelme a Kárpát-medencében (LIFE11/NAT/HU/000926)* – lezárul 2018 tavaszán

A pályázat legfőbb eleme a faj számára kedvező élőhelykezelési gyakorlati módszerek-megvalósítása egy adott mintaterületen, de a projekt egyéb védelmi akciói, úgymint a mesterséges költőtelepek kialakítása, a meglévők kontrollja, valamint a fajjal kapcsolatos monitoring tevékenység révén a tervezési terület is közvetlenül érintett.

- *A szalakóta védelme a Kárpát-medencében (LIFE13/NAT/HU/000081)* – folyamatban

A projekt célja a Kárpát-medence szalakóta populációjának megerősítése és hosszú távú fenntartható védelmének megalapozása. A tervezési terület a fatelepítési, fészkelőhely-felmérési, valamint odú-kihelyezési és monitoring jellegű akciók által érintett.

- *A tűzok határon átnyúló védelme Közép-Európában (LIFE/NAT/AT/000834)* – folyamatban

A Hevesi-sík, ezen belül a tervezési terület vonatkozásában, mint fő projekttevékenység a fajt veszélyeztető predációs nyomás felmérése és az abból adódó problémák kezelése (pl. csapdázás) valósul meg.

- *Madarakra veszélyes 20 kV-os vezetékszakaszok madárbarát átalakítása a Hevesi Füves Puszták TK területén (KEOP-7.3.1.2/09-2010-0047 és KEOP - 3.1.2/2F/09-11-2013-0015)* – lezárult 2015-ben

A projekt célja a Hevesi-sík területén húzódó és a tervezési területet is érintő még burkolatlan középvezetékű szabadvezeték-szakaszok madárvédelmi szempontból veszélyes vezetőkeinek és oszlopelemeinek burkolása, átalakítása, cseréje, továbbá két különösen veszélyes szakasz földkábeles kiváltása.

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kezelésével kapcsolatos új természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban az, hogy a tervezési területen nem található a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésében lévő ingatlan.

3.3.3. Egyéb

A 31. sz. főút Heves megyei szakasz 11,5 tonnás burkolat-megerősítése az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA-KÖZOP) társfinanszírozásával valósul meg a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt koordinációjában. A fejlesztés következő ütemében kerékpárút kialakítása is tervezett, mely érinti a tervezési területet (annak határán fut).

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A Natura 2000 fenntartási terv esetében kötelezően alkalmazandó kommunikációs eszközök az alábbiak voltak:

- önkormányzati közzététel
- gazdafórum vagy falufórum
- honlap
- érintettek e-mailen/levélben történő megkeresése

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tertivevény	Üisz: 1109/1/2019. 28 db levél kiküldése érintetteknek + elektronikus levél (ismert címek esetén)	2019.03.01
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyeperdő és erdőterületrendelkezési szabályozásokról szóló jogszabályokat, kaszálási bejelentőket.	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (db)	2019.03.13
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 1109/1/2019.	2019.03.13
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 1109/1/2019.	2019.03.01
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2019.03.01

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (8 tulajdonos) Füzesabonyi Mezőgazdasági Szövetkezet Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
Vadgazdálkodók	Besenyőtelek-Mezőtárkányi Föltulajdonosok Vadásztársasága (Besenyőtelek) Baráti Kör Vadásztársaság (Tenk)

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Vízgazdálkodó	Közép-Tiszavidéki Környezetvédelmi És Vízügyi Igazgatóság
Önkormányzatok	Dormánd Község Önkormányzata Erdőtelek Község Önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Heves Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály • Heves Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Földművelésügyi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Erdészeti Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Osztály • Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály
Civil szervezetek, köztisztviselők, kamarák, egyházi szervezetek	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Heves Megyei Igazgatósága • OMVK Heves Megyei Területi Szervezete • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 34 sz. Bükki Helyi Csoportja • Római Katolikus Egyház
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Fórumot követően töltendő ki.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület a földrajzi besorolás szerint a Hevesi-sík kistáj (1.9.22) területén helyezkedik el. Maga a terület három területrészből áll össze: (1) a Nagy-Hanyi állattartó teleptől északra eső részek (Nagy-Hanyi-pusztá, Falu-rét, Szécsényi-tábla dűlők); (2) a középső, Nagy-Hanyi dűlő területe és a (3) délen a Hanyi-ér melletti alegység, melyet a 31. sz. főút metsz ketté.

A tervezési terület 99-108 méter tengerszint feletti magasságban helyezkedik el.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A kistáj éghajlata mérsékelt meleg - száraz. Felhőzete csekély, az évi átlag 50-55% között változik. Az évi napfénytartam a kistáj keleti területén 1900-1950 óra. A nyári évnegyedben 760-800, télen 185-190 a napsütéses órák száma. A klimatikus viszonyok kedveznek a széles ökológia spektrumú szikes és löszpusztai fajok elterjedésének. A magas napsütéses órák száma a fénykedvelő heliofitonok dominanciájában is megmutatkozik. A nyár meleg, a július középhőmérséklete 21-21,5 °C. A nyári napok száma 75-85, a hőségnapoké 20-25 között változik. A viszonylag hideg tél ellenére a kítavasodás korán kezdődik, a hőmérséklet napi középértéke már április 10-15-e körül eléri a 10 °C -ot. A tavaszi fagyok április közepéig tartanak. A fagykárt fokozza, hogy a hőmérséklet viszonylag gyors emelkedése miatt a késői fagy a növényzetet rendszerint előrehaladott vegetációs fázisban találja.

A leggyakoribb szélirány a K-i, ÉK-i és a Ny-i, de keleten a DNy-i és D-i szélirányok is gyakoriak. Az ÉK-i szél viszonylag nagy gyakoriságát az magyarázza, hogy északias vezetőáramlás esetén a Keleti-Beszék alacsonyabb gerincén áthaladó légáramlás az Északi-középhegység és az Erdélyi-középhegység közötti ÉK-DNy-i tengelyű mélyedésben a tiszántúli szélcsatornában ÉK-re terelődik és mint ÉK-ről fújó szél halad tovább az Alföld belseje felé.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Hevesi-sík lejtésviszonyai jelentősen meghatározzák a térség vízrajzi és hidromorfológiai viszonyait. Az ármentesítések után megindult a terület vízrendezése. A belvízelvezető főcsatornák természetes torkolati bevezetései megszűntek, oda stabil szivattyútelepeket építettek. Ezzel jelentősen megváltoztak a természetes lefolyási és vízjárási viszonyok. A csatornában tartott (üzemviteli) vízszint mindenkor meghatározza térség befogadó képességét és az öblözetek lefolyási viszonyait. Kiepült a mellékcsatornák rendszere is. A vízgyűjtő jellegéből adódóan a Hevesi-sík É-i részét a nagyobb csatornasűrűség jellemzi. Ezek a nagyobb természetes eséssel rendelkező csatornák rövidek és a Hanyi völgyeletének irányában gravitálnak.

A terület közepesen belvízveszélyes, különös terhelést jelent az árvízi időszakban a fakadóvizek levezetésének igénye.

A tervezési terület egyetlen vízteste a Hanyi-ér. Az EP564 víztestkóddal rendelkező Hanyi-ér (Hanyi-csatorna megnevezéssel) erősen módosított besorolású, a tervezési területen patak jellegű. A „6M” típusba sorolandó, mely az alábbi tulajdonságokkal rendelkezik: síkvidéki - kisesésű – meszes – közepes-finom mederanyagú – közepes vízgyűjtőjű. A Hanyi-ér 2350 méter hosszúságú szakasza érinti a tervezési területet, melyet a 31. sz. főút vág két közel azonos hosszúságú szakaszra.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület magasártéri jellegű, közepes talajvízállású hordalékkúp síkságon fekszik, amelyet löszös iszap borít. Rajta a talajvíz állásának függvényében a szikes talajok különböző változatai képződtek, legelterjedtebb a szolonyec réti talaj. A táji környezetet túlnyomórészt szántóföldnek hasznosítják, de a réti szolonyec foltokon csak szikes puszták és sovány legelők vannak, a mélyebb laposokban mocsármaradványokkal. A magasabb hátakon csernozjom talajokat találunk löszös üledéken kialakulva.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2008-ban élőhelyterképezésre került sor, az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer (Á-NÉR 2011) kritériumrendszerét követve. A térkép aktualizálását 2017-ben elvégeztük, a feladat elvégzése során törekedtünk a hibridkategóriák szétválasztására, kiemelten kezelve a Natura 2000 élőhelytípusokat (lásd cickórós puszták és löszpusztarétek). Az élőhelyterképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok mérete, kiterjedése, természetessége tekintetében, melyek tervezési alapot is biztosítottak a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azok esetében tett természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához.

Élőhely neve	Á-NÉR kódja	Natura 2000 élőhely kódja	Területe (ha)	Aránya (%)
Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak	B3	6440	4,93	2,94
Nem zsombékoló magassásrétek	B5		0,67	0,40
Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vízü mocsarak	B6		0,29	0,17
Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál	BA		6,92	4,12
Mocsárrétek	D34	6440	20,98	12,50
Ürmöspuszták	F1a	1530*	23,96	14,28
Cickórós puszták	F1b	1530*	17,06	10,16
Szikes rétek	F2	1530*	10,31	6,14
Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	1530*	1,34	0,80
Üde mézpzásitos szikfokok	F4	1530*	5,82	3,47
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	6250*	37,0	22,04
Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	OA		0,57	0,34
Jellegtelen üde gyepek	OB		1,98	1,18
Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek	OC		1,74	1,04
Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA		0,17	0,10
Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	S7		0,34	0,20
Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1		33,18	19,76
Fiatallag és ugar	T10		0,10	0,06
Összesen:			167,81	100

A tervezési terület növényföldrajzi értelemben a Tiszántúli flórajárás (Crisicum) része. Mindemellett a növényzet fajösszetételén északon a dombvidéki, hegylábi területek, délen

pedig a Tisza növényzetformáló hatása mutatkozik meg. Az legmarkánsabb növényzeti típust a szikesek adják, melynek kialakulásában és fennmaradásában nagy szerepet játszottak az emberi hatások. A szikesek a változatos mikrodomborzatnak megfelelően mozaikos élőhelyeket alkotnak. A mozaikosság a vízborítás időtartamától, valamint a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A mozaikos jellegű, ún. padkás szikesek a tervezési terület északi részén jellemzőbbek (Dormánd: Falu-rét dűlő). Sajátos pannon magaskórós rétsztyep növényzetnek tekinthető a sziki magaskórós, melyben a sziki fajok mellett, jelentős szerep hárul löszpusztai és mocsárréti elemeknek is. A löszhátak jelentős része cickórós puszták közé ékelődve fordulnak elő, térségi szinten is igen fajgazdag értékes löszgyep-állományok fordulnak elő a tervezési területen. A termékeny termőtalajjal rendelkező löszhátak feltörése már a neolitikumtól megkezdődött. A kontinentális jellegű löszgyepek fajkészletét alapvetően befolyásolta a táj történetének alakulása. A hatalmas extenzív legelőgazdálkodás során állományaik löszlegelőkké degradálódtak, míg a szántóföldi kultúra előretörésekor összkiterjedésük jelentősen lecsökkent. Regenarációs képességük jónak mondható. Az alföldi löszvegetációt illetően igen fontos kiemelni a refugiumként működő sáncok, árkok, határmezsgyék, kunhalmok, töltésoldalak szerepét is. A tervezési terület déli alegysége eltérő növényzeti típusokkal jellemezhető. A Hanyi-ér melletti mocsárrétek mentén számos üde, mocsári elem fordul elő.

Állatföldrajzi szempontból a pusztai életközösségek jellemző fajaival jellemezhető a terület. A vizes élőhelyek hiányában elsősorban a száraz pusztai élőhelyekhez köthető állatfajok jellemzők a területre, melyek közül legjobban a madárfauna kutatott. A száraz gyepek fészkelő karakterfaja a mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), valamint csökkenő számban a hantmadár (*Oenanthe oenanthe*). A magas fűvű rétek, kaszálók már gazdagabb fészkelő-közösséget rejtenek magukban. Gyakori költőfajaik a sárga billegető (*Motacilla flava*), a cigány csaláncsúcs (*Saxicola torquata*), a rozsdás csuk (*S. rubetra*), vagy a fűj (*Coturnix coturnix*). A cserjés, fás növényzethez köthetőek a Natura 2000 különleges madárvédelmi terület jelölő fájának számító töviszúró- és kis örgébics (*Lanius collurio*, *L. minor*), a fokozottan védett szalakóta (*Coracias garrulus*) és a vörös vércse (*Falco tinnunculus*). A gyepterületek madártani jelentőségét tovább növeli, hogy számos értékes madárfaj táplálkozóterületét jelenti (lásd fokozottan védett ragadozómadarak, pl. parlagi sas /*Aquila heliaca*/, kerecsen /*Falco cherrug*/, kékvércse /*Falco vespertinus*/).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppek és mocsarak	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	B
6440	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei	B

A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok összefoglalása:

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítés ¹⁰	Területe / aránya (a 2017. évi felmérések alapján)
Pannon szikes sztyeppek és mocsarak	1530*	B-CBB	58,5 ha / 34,85%
Síksági pannon löszgyepek	6250*	B-CBB	37 ha / 22,04%

¹⁰ Az élőhelyek minősítési kódtáblája az alábbi reprezentáltsághoz köthető: A = kiemelkedő reprezentativitás; B = jó reprezentativitás; C = szignifikáns reprezentativitás. Ha egy élőhelytípus megtalálható ugyan, de a kérdéses terület szempontjából nem jelentős, ezt egy negyedik kategóriaként kell jelezni: D = nem szignifikáns jelenlét.

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Minősítés ¹⁰	Területe / aránya (a 2017. évi felmérések alapján)
Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei	6440	B-CBB	25,91 ha / 15,44%

Közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok¹¹:

Élőhely neve: Pannon szikes sztyeppek és mocsarak

Élőhely kódja:

1530*

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési terület északi és középső alegységében általánosan elterjedtek a szikes gyepek és rétek, a Falu-tag dűlőben a gyepek több mint 2/3-a szikes gyepekhez sorolandó. A déli, Hanyi-ér mentén futó alegységben csak a sziki magaskórós rétsztyep folt reprezentálja a szikeseket.

Élőhely területi aránya:

34,85% (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

58,5 ha (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)
A hivatalos Natura 2000 adatlapon (Standard Data Form; SDF) szereplő érték: 63,3 ha. Az eltérés indokaként az aktuális élőhelyterképezés pontossága adható meg.

Élőhely jellemzése:

A szikes területek növényzetének legfontosabb sajátossága mikro-mozaikosság, mely a vízborítás időtartamától, a talaj szikesedésének és eróziójának a mértékétől függ. A tervezési terület padkás szikesein néhány deciméteres távolságban található meg az erősen szikes (halofiton) bárányparéjos vakszik (*Camphorosmetum annuae*) és a padkaterő reliktum zsályás löszgyepje. Az erősebben szikes termőhelyeken találjuk a puszták legértékesebb társulásait: az ürmös sziki gyepeket (*Artemisio santonici-Festucetum pseudovinae*), mézpázsitos szikfokokat és a bárányparéjos vakszikeket. A helyi erózióbázist a sziki mocsarak, sziki rétek (*Agrostio-Alopecuretum pratensis*, *Agrostio-Glycerietum poiformis*, *Agrostio-Beckmannietum eruciformis*) jelentik, melyeket a szikfokok (*Puccinellietum limosae*) és a szikerek (*Pholiuro pannonicum-Plantaginetum tenuiflorae*) kanyargós hálózata vesz körül. A padkaterőkön előforduló füves cickórós puszták (*Achilleo setaceae-Festucetum pseudovinae*) már kevesebb halofiton fajt tartalmaznak. A vegetációtörténeti szempontból kiemelt értéket jelentő sziki erdőpuszta-rét legszebb állományaiiban a szikeses jellegzetes fajai együttesen lépnek fel a löszreliktumokkal. Utóbbi sajátos „tiszántúli” (*Crisicum*) elterjedésű növénytársulás, melyet a sziki tölgyesek erdőtisztásainak eredeti réttársulásával azonosítanak, mely cönológiai kapcsolatát fenntartja mind a sziki -, mind a löszgyepek felé. Ez a sajátos eredet határozza meg fajkészletét is. A társulás domináns faja a magaskórós struktúrát biztosító sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) és a réti őszirózsa

¹¹ Az egyes közösségi jelentőségű élőhelytípusok elterjedését mutató térkép a „Térképek” pont alatt található

(*Aster sedifolius*), melyhez réti- [pl. réti iszalag (*Clematis integrifolia*), bakfű (*Betonica officinalis*), festő zsoltina (*Serratula tinctoria*), fényes borkóró (*Thalictrum lucidum*) stb.], löszpusztai- [pl. gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), kiterült pimpó (*Potentilla patula*), bárányüröm (*Artemisia pontica*), csattogó szamóca (*Fragaria viridis*), tövises imola (*Centaurea spinulosa*) stb.] és sziki fajok [pl. sziki csenkesz (*Festuca pseudovina*), fátyolos nőszirm (*Iris spuria*), sóvirág (*Limonium gmelini*), sziki mézpázsit (*Puccinellia limosa*), stb.] együttesen társulnak. Jellemező a „bodorka-fajokban” gazdag sziki puszták előfordulása is; a kedvező csapadékellátottságú években tömegesen virágzanak az alábbi egyéves herefajok: sziki-, pusztai-, sávós- és sudár here (*Trifolium angulatum*, *T. retusum*, *T. striatum*, *T. strictum*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése¹²:

A tervezési területen igen eltérő természetességű szikesek találhatók. A karakterfajokban gazdag padkás szikesek és sziki magaskórósok magas természetességűek (TDO=4; ezek aránya 42,4%), a kisebb – más élőhelyfoltok közé ékelődő állományok általában közepesen leromlottak (TDO=3; ezek aránya 54,54%). A leromlott (TDO=2) állapotú szikes élőhelyfoltok csak a szikesek 3,1%-át jellemzik.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhely veszélyeztetettsége közepes, eltérő mértékben jelentkezik a szárazabb és az üdebb növényzeti foltokban. Az ürmös és cickóros szikesek, főleg, ha padkás sziki környezetben fordulnak elő, akkor alacsonyabb veszélyeztettségűnek tekinthetők. A szikes mocsarakat, réteket a csapadékhiány veszélyeztetheti, ezek jelentősebben ki vannak téve a kiszáradásból eredő negatív hatásoknak. A sziki magaskórósok a terjedő honos és inváziós fajok veszélyeztetik.

Veszélyeztető tényezők:

Az élőhelykezelések elmaradásával együtt jár az állományok leromlása, degradálódása (L02). Ez legtöbbször a specialista fajok visszaszorulásával jár együtt, másrészt a többszintű gyepek homogenizálódásában mutatkozik meg, mely a szerves anyag (fűavar) felhalmozódásával is jár (L03). A tradicionális legeltetési hasznosítást több gyepreszen felváltotta a gépi kaszálás, mely a padkás szikesek esetén a természetes mikroformák pusztulásával (A08, A10), így

¹² Az élőhelyek természetességének értékeléséhez a Németh – Seregélyes-féle, 5 fokozatú skálát használtuk (TDO): 1 = Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot; 2 = Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot; 3 = Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot; 4 = Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot; 5 = Természetes állapot.

a szikes növényzeti mozaikok leromlásával jár. A művelési mód változása így potenciális hatásként értékelhető (A02). A Nagy-Hanyi major (állattartó telep) szomszédságában, az állatok behajtási útvonalában erősen túllegeltetett növényzeti foltok is megjelenhetnek (A09). A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület szegélyének pár méteres (1-10 méteres) elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyepterület kiterjedése csökken, a gyomos szántószegély – a műtrágya bemosódása miatt – a gyepterületen alakul ki (A15, A20).

Élőhely neve: Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:

6250*

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési terület északi és középső alegységében, több esetben jelentős kiterjedésben fordulnak elő a löszgyepek, elsősorban szikes pusztákkal körülvéve. Kisebb foltokban mezsgyéken, csatornapartokon is előfordulnak fragmentált állományaik.

Élőhely területi aránya:

22,04 % (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

37 ha (a 2017. évi élőhelyterképezés alapján) A hivatalos Natura 2000 adatlapon (Standard Data Form; SDF) szereplő érték: 36,7 ha. Az eltérés indokaként az aktuális élőhelyterképezés pontossága adható meg.

Élőhely jellemzése:

Zárt, vízhatásnak már nem kitett gyeptípusok sorolandók ide. Vezérnövényük a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), de jellemző a karcsú és a gumós perje (*Poa angustifolia*, *P. bulbosa*), a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) illetve a legleromlottabb állományokban a csillagpázsit (*Cynodon dactylon*). Jobbára kétszikű fajok dominanciája a jellemző, a gyakoribb fajok közül kiemelhetők az alábbiak: magyar imola (*Centaurea jacea subsp. angustifolia*), koloncos legyezőfű (*Filipendula vulgaris*), osztrák zsálya (*Salvia austriaca*, *S. nemorosa*), vajszinű ördögyszem (*Scabiosa ochroleuca*), lecsepült veronika (*Veronica prostrata*), lila ökörfarkkóró (*Verbascum phoeniceum*) stb.

Karakterfajokban, színező elemekben igen gazdagok a tervezési területen található löszgyep állományok, nyolc védett edényes növényfaj is előfordul: pettyezetett őszirózsa (*Aster sedifolius*), réti iszalag (*Clematis integrifolia*), korcs nőszirm (*Iris spuria*), kacstalan lednek (*Lathyrus nissolia*), nyúlánk madártej (*Ornithogalum brevistylum*), gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*), kiterült pimpó (*Potentilla patula*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*). További értékes elemek az alábbiak: cingár gombafű (*Androsace elongata*), változó

gurgolya (*Seseli varium*), pusztai here (*Trifolium retusum*), fogas galambbegy (*Valerianella dentata*), homoki zsellérke (*Thesium ramosum*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

A tervezési területen igen eltérő természetességű löszgyepeket találhatók. A természetesség a szikes gyepekéhez hasonlóan alakul, az állományok 53,5%-a (közel 20 hektár) természetes állapotokra utal (TDO=4), de a közepesen leromlott állományok aránya is jelentős (45,1%).

Élőhely veszélyeztetettsége:

Az élőhelyek veszélyeztetettsége közepes, illetve magas. A szikes környezetben előforduló élőhelyfoltok kevésbé vannak kitéve az alábbi részletezett veszélyeztető tényezőknek. A csatornapereken, szántószegélyben lévő állományok jóval veszélyeztetettebbek (lásd vegyszerek bemosódása, beszántás, mederrendezési munkák stb.).

Veszélyeztető tényezők:

A szántószegélyben előforduló állományok fokozottan ki vannak téve a műtrágya-elsodródásból (A20) és a beszántásból eredő veszélyeknek (A15). Előbbi esetben nitrofitá gyomfajok előretörése a jellemző, utóbbi esetben a gyepek leromlása olyan mértékű, hogy a jelölő élőhelyfolt kiterjedése is lecsökken. Kisebb területeken a siska nádtippanos foltok előretörése is jelentkezik (I04). A kezelés hiányában az élőhelyfolt fokozatosan záródik, melynek következtében a fényigényes sztyeppfajok visszaszorulásával számolunk (L02).

Élőhely neve: Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei

Élőhely kódja:

6440

Élőhely előfordulásai a területen:

Legjelentősebb kiterjedésben a Hanyi-ér mellett fordulnak elő állományaik, de kisebb foltokban az északi és a középső alegységben is előfordulnak.

Élőhely területi aránya:

15,44% (a 2017. évi élőhelytérképezés alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

25,91 ha (a 2017. évi élőhelytérképezés alapján)
A hivatalos Natura 2000 adatlapon (Standard Data Form; SDF) szereplő érték: 19,9 ha. Az

eltérés indokaként az aktuális élőhelyterképezés pontossága adható meg.

Élőhely jellemzése:

A nem szikesedő mocsárrétek térségi szinten is kiemelkedő állományai fordulnak elő a tervezési területen. Mivel állományaik többször löszgyepek és szikesek közé ékelődve fordulnak elő, így legtöbbször azokkal mozaikos élőhelyfoltokat képez. Állományaik csenkeszes nedves kaszálórét (*Cirsio cani-Festucetum pratensis*) társulással azonosíthatók. Társulásalkotó fű és sásfélék az alábbiak: réti és nádképű csenkesz (*Festuca pratensis*, *F. arundinacea*), réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), pántlikafű (*Phalaris arundinacea*) illetve a mélyebb és degradáltabb részeken a közönséges nád (*Phragmites australis*). A csenkeszes állományokban foltokban tömeges a korcs nőszirm (*Iris spuria*). Érdekes módon az inkább szikesekre jellemző kispészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*) előfordulása is mocsárrétekhez köthető a tervezési területen (Hanyi-ér mentén fordul elő). A társulás jellemző fajai közül az alábbiak emelhetők ki: szürke aszat (*Cirsium canum*), fűzlevelű peremizs (*Inula salicina*), orvosi ziliz (*Althaea officinalis*), sziki kerep (*Lotus glaber*), közönséges lizinka (*Lysimachia vulgaris*), réti fűzény (*Lythrum salicaria*), vízi menta (*Mentha aquatica*), keskenylevelű aggófű (*Senecio erucifolius*), gilisztaűző varádics (*Tanacetum vulgare*), bársonykerep (*Tetragonolobus maritimus*), fénylő borkoró (*Thalictrum lucidum*), festő zsoltina (*Serratula tinctoria*), eper- és korcs here (*Trifolium fragiferum*, *T. hybridum*). A színező elemek közül az alábbiak a legjelentősebbek: mocsári kutyatej (*Euphorbia palustris*), kövér aggófű (*Senecio doria*), vízi gamandor (*Teucrium scordium*) és őszi kikerics (*Colchicum autumnale*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az állományok jelentős része közepesen természetes, degradált (TDO=3; 85%). A természetes állományok (TDO=4) kiterjedése (1,8 ha; 7,1%) bár alacsony, ezen foltok régiós szinten is igen értékesnek tekinthetők.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A mocsárrétek, alföldi tájban erősen veszélyeztetettnek tekinthetők. A klímaváltozásból eredő kiszáradás révén a fajkészlet és a struktúra leromlik, degradációra utaló fajok előtörése jelentkezik.

Veszélyeztető tényezők:

A talajvízszint csökkenésével a mocsárrétek vízellátása nem megoldott (L01). A kiszáradó mocsárrétek fajkészlete átalakult (L02), de többnyire nem gyomos, több löszpusztai elemet is tartalmaznak. A Hanyi-eret kísérő állományok fokozottan vannak kitéve a gyalogakác terjedésének (I02). A művelési gyakorlat során több esetben a gyepterület szegélyének pár méteres (1-10 méteres) elszántása figyelhető meg. Ebből következően a gyepterület kiterjedése csökken, a gyomos szántószegély – a műtrágya bemosódása miatt – a gyepterületen alakul ki

(A15, A20).

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D) ¹³
II., IV.	Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)	C
II., IV.	kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	(D) - jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajnak javasolt (C besorolással)

Közösségi jelentőségű jelölő növényfaj:

Faj neve: Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a tervezési terület három pontján is előfordul: (1) legerősebb állománya a Nagy-Hanyi-dűlőben található (kb 250-300 tő); (2) a Parlag dűlőben kis állománya (kb. 30 tő) míg a (3) Hanyi-ér mellett rétsztyepen kb. 200 töves állománya él.

Állomány nagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 350 (minimum) – 350 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen. A fajra jellemző ingadozó virágzási ráta miatt a Natura 2000 adatlapon szereplő állományérték fenntartandó.

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

2017-es állományfelmérés alapján a becsült állomány nagyság a területen 350 (minimum) – 350 (maximum) tő.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állomány változásáról nem beszélhetünk, a monitorozott egyedszámbeli különbségek a faj fluktuációjából származnak.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj közepesen veszélyeztetett a tervezési területen.

Veszélyeztető tényezők:

A legjelentősebb egyedszámú állomány közvetlenül gyeperő szántószéli részén fordul elő. A szántószegélyben előforduló állományok így fokozottan ki vannak téve a műtrágya-elsodródásból (A20) és a

¹³ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatják: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció

beszántásból eredő kedvezőtlen hatásoknak (A01). A faj a növényzet záródását kevésbé tolerálja, így a nem kezelt foltokon a felhalmozódott nemezes fűavar (pl. a siska nádtippán előző évi levélzete; L03) az egyedek fejlődésére kedvezőtlenül hatnak (I04).

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű növényfaj:

Faj neve: kisérszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a teljes tervezési területen előfordul. Míg az északi és a középső alegységben szikes mocsarakhoz, árkokhoz kötődik a faj, addig a déli egységben a Hanyi-eret kísérő mocsárréteken jelenik meg. Állományának jelentős része az utóbbi területrészhez kötődik.

Állomány nagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 3100 (minimum) – 3100 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

2017-es állományfelmérés alapján a becsült állomány nagyság a területen 500 (minimum) – 3100 (maximum) tö.

Állomány változásának tendenciái és okai:

A fajra jellemző nagyfokú fluktuáció miatt javasoljuk az állomány méret minimumértékének változását. A maximum egyedszám adatok miatt, figyelembe véve a tervezési terület kiterjedését is, a jelölő státusz (C besorolással) megadása szakmailag indokolt.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj közepesen veszélyeztetett a tervezési területen.

Veszélyeztető tényezők:

Mint mocsárrétekhez köthető faj leginkább a terület kiszáradása veszélyezteti, de a kontinentális elterjedésénél fogva a nyári kiszáradást jól tűri. A száraz télvégi, tavaszi években a faj csírázása korlátozott, ilykor az állományok alacsony egyedszámban virágoznak (L01). A Hanyi-eret kísérő állományok fokozottan vannak kitéve a gyalogakác terjedésének (I02) is.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D) ¹⁴
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	(D) - jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű fajnak javasolt (C besorolással)
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II.	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>)	D
II.	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	D
II., IV.	molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D (új faj)
IV.	farkasalmalepke (<i>Zerynthia polyxena</i>)	-

Közösségi jelentőségű jelölő állatfajok:

Faj neve: vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Állomány nagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 2000 (minimum) – 2000 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

2017-es állományfelmérés alapján a ... A becsült állomány nagyság a területen ... egyed.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Állományváltozás tendenciája nem mutatható ki, a faj megjelenése erősen az adott év csapadékjárásától és mennyiségétől függ.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj állományának veszélyeztetettsége a tervezési területen közepes.

Veszélyeztető tényezők:

A tervezési területen a vizes élőhelyek (szikes mocsarak, árkok, Hanyi-ér) korai kiszáradása (L01), valamint potenciálisan a vízügyi beavatkozások veszélyeztethetik állományát (K05). További veszélyt jelent a tervezési területtel szomszédos közutakon

¹⁴ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatják: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség ¹⁵	Jelentőség
réti őszirózsa	<i>Aster sedifolius</i>	V	Sziki magaskórósokhoz köthető előfordulása, 200 töves állománya él a tervezési területen.
réti iszalag	<i>Clematis integrifolia</i>	V	Kisebb állományaival találkozhatunk a tervezési terület északi és déli részén. A jobb természetességű mocsárrétek karakterfaja, de a legértékesebb löszgyepfoltokon is előfordul.
fátyolos nőzirom	<i>Iris spuria</i>	V	Igen jelentős, térségi szinten is erős állományai élnek a tervezési területen. A mocsárrétek karakterfajának tekinthető.
mocsári kosbor	<i>Orchis laxiflora</i> <i>subsp.</i> <i>palustris</i>	V	A 2000-es évek elején egy pár töves állománya került elő a Hanyi-ér medréből. Az elmúlt években nem jelentkezik a faj.
szikai kocsord	<i>Peucedanum officinale</i>	V	A faj regionális ritkaságán túl értékét növeli, hogy a fokozottan védett – és egyben közösségi jelentőségű – nagy sziki bagoly hernyójának tápnövénye is egyben. Egyedszáma közel 6-700 töves a tervezési területen.
gumós macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	V	Löszpusztai reliktum, mely löszgyepekben, mezsgyékben több ponton is előfordul a tervezési területen.
imádkozó sáska	<i>Mantis religiosa</i>	V	Védett faj, száraz gyepekben általános előfordulású.
kurta baing	<i>Leucaspius delineatus</i>	V	Egyik legkisebb termetű, védett pontyfélének. A faj élőhelyi optimumáról meglehetősen kevés információval rendelkezünk. A Hanyi-ér felső, mocsaras jellegű szakasról került elő 2001-ben a kápolna alatt, műtárgynál (Erdőtelek).
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	V, BD	A szegélyélőhelyek jellemző

¹⁵ Magyarázat: Magyarázat: V = védett faj; FV = fokozottan védett faj; BD = Madárvédelmi Irányelv mellékletében szereplő faj

Magyar név	Tudományos név	Védettség ¹⁵	Jelentőség
			fészkelője. A tervezési területen 2-5 pár fészkelése bizonyított.
kis őrgébics	<i>Lanius minor</i>	V, BD	Facsoportokhoz, fás szegélyekhez kötődő ritka fészkelő (az egyes években 1-3 pár fészkel a tervezési területen).
vörös vércse	<i>Falco tinnunculus</i>	V, BD	Átlagosan 3-5 pár fészkel a tervezési terület fasoraiban, facsoportjaiban.
kékvércse	<i>Falco vespertinus</i>	FV, BD	Átlagosan 1-3 pár fészkel (telepesen) a tervezési terület fasoraiban, facsoportjaiban.
parlagi sas	<i>Aquila heliaca</i>	FV, BD	Egy tradicionális fészke a tervezési területen található. Hazánk egyik legjelentősebb populációja a Hevesi-síkon található.
réti fülesbagoly	<i>Asio flammeus</i>	V, BD	Elsősorban téli vendégként jelentkezik, egyes években nyáron is megfigyelhető a területen, mely esetleges fészkelésre utal.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
erdő	0,27	0,16
gyep (legelő és rét)	112,33	66,61
szántó	47,4	28,11
művelés alól kivett	8,65	5,13
Összesen	168,64	100

A tervezési területen dominálnak a gyepterületek (legelők és rétek): a teljes terület 66,1%-át fedik le. Az erdő művelési ág egyetlen földrészlet, egyetlen alrészletére korlátozódik (Dormánd 0127/2 „c” alrészlet). A szántóként nyilvántartott területek részesedése 28,1% (jóval nagyobb, mint a valós területhasználatból adódó érték, ami 20% körüli), azonban a három szántótábla közül a Dormánd 0138 hrsz-ú ingatlan „ösgyep”. A művelés alól kivett ingatlanokat (össz. 10 ingatlan) jobbára dűlőutak és árkok képezik; de ide kivettként van nyilvántartva a Hanyi-ér medre is (Dormánd 065 és 079/2 hrsz-ú ingatlanok). A kivett művelési ágú területek összkiterjedésük így is alacsony (8,65 ha - 2,3%).

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Tulajdonosi csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
magántulajdon	57,06	33,84
állami tulajdon	111,35	66,03
önkormányzati tulajdon	0,22	0,13
egyházi tulajdon	0,01	0,01

Tulajdonosi csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Összesen:	168,4	100

A terület 2/3-án az állami tulajdon a meghatározó. A gyepek természetvédelmi kezelésben vannak (Bükk Nemzeti Park Igazgatóság; a tulajdonosi jogokat a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet gyakorolja), míg a Hanyi-csatorna a Közép-Tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság kezelésében található. A magántulajdon a tervezési terület északi alegységénél jelentkezik, ott egybefüggő területet képez (Erdőtelek 0137, 0138 illetve Dormánd 0127/2 hrsz-ú ingatlanok). Egyetlen ingatlan, az Erdőtelek 0139 hrsz-ú ingatlan van önkormányzati tulajdonban. Egyetlen ingatlan vonatkozásában (Hanyi-kápolna; Dormánd 063/3 hrsz-ú ingatlan) jelentkezik egyházi tulajdon is (Római Katolikus Egyház).

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A térség általános jellemzése:

A dél-hevesi térségben elsősorban a szántóföldi növénytermesztés a jellemző, a terület mintegy 65%-át borítják különböző, nagyrészt egyéves növénykultúrákkal borított szántóterületek. A térségben a kalászosok, azon belül is az őszi kalászosok termesztése a jellemző. Ezek területaránya a szántókon belül meghaladja a 40%-ot. Jelentős területet (18-23 %) foglal el a napraforgó, míg a pillangós takarmánynövények területaránya 5-10 % között mozog. Az elmúlt időszakban az agrártámogatások rendszertelenségének köszönhetően elsősorban a pillangósok és a napraforgó területaránya változott jelentősen. Jól kimutatható volt, hogy a támogatások megszűnése idején a pillangós takarmánynövények és az ugaroltatott területek térfoglalása mintegy felére csökkent, miközben a napraforgóval bevetett területek mennyisége nagyjából az innen hiányzó térmértékkel emelkedett. A támogatások újbóli megjelenése a korábbi arányok visszaállítását eredményezte.

A gyepek zömében nagyobb szántóterületek közötti fragmentumokban helyezkednek el. Elvértve találkozhatunk nagyobb egybefüggő gyepterületekkel, melyek jellemzően valamilyen természetvédelmi oltalom alatt állnak. A gyepek aránya alig haladja meg a 16%-ot. Jellemző mind a kaszálóként, mind a legelőként hasznosított terület, azonban az alacsony állatlétszám miatt számos területen alacsony, vagy egyáltalán nincs semmilyen haszonvétel, ezért a degradáció jelei mutatkoznak.

Mind a gyepek, mind a szántók esetében elmondható, hogy a kis parcellaméretetek jellemzők. Mindkét típus esetében a 0-5 ha kiterjedésű területek jelen legnagyobb számban, a méret növekedésével együtt pedig a parcellák darabszámának jelentős csökkenését figyelhetjük meg. Területarányát tekintve szántók esetében a 20-40 ha méretű parcellák az uralkodók. Ez utóbbiak az összes szántó 1/6-át teszik ki. Gyepek esetében a 40 ha feletti parcellák területe valamivel meghaladja a gyepekkel borított terület felét, mely így a legnagyobb területarányú parcellaméret ennél az élőhelytípusnál.

A különböző, fás szárúakkal borított vegetációk aránya elenyésző, 3% körüli. Ezek jellemzően kis kiterjedésű fasorok, erdőfoltok, alig néhány 10 ha feletti erdőtümbel találkozhatunk. Az idegenhonos és nemesített fajok aránya igen magas, számos, elsősorban nemesnyárból álló ültetvényel találkozhatunk, a fasorok, szárnyékerdők jellemző faja pedig az akác. A természetközelinek nevezhető erdős területek jellemző fajfajai a kocsányos tölgy, a magyar kőris, valamint a fehér és a szürke nyár.

A fennmaradó területet a települések belterülete, külterületi tanyák, telepek, anyagnyerőhelyek, vonalas létesítmények stb. foglalják el. Ezek aránya a térségben mintegy 15%-ot tesz ki.

A tervezési terület vonatkozásában az alábbi összefoglalót tudjuk megadni:

A tervezési terület négy nagyobb tömbből áll. A déli részen elhelyezkedő két területegység, az itt kanyargó Hanyi-ér és az azt kísérő élőhelyek védelmét szolgálja. Ezeket a 31-es számú, nagy forgalmú, országos jelentőségű közút választja el egymástól. Az északi tömböket kisebb gyepparadványok, valamint a közójük ékelődő szántóterületek egysége alkotja.

A Nagy-Hanyi területén belül viszonylag alacsony, mindössze 75 % a gyepek aránya. Ennek egyik oka, hogy a gyepek között található szántók is a terület részét alkotják. Másrészt egyes gyepparadványok szántó művelési ágú területeken belül helyezkednek el (pl. Dormánd, 046 hrsz „a” alrészlete), így a védetté nyilvánítás csak azokkal együtt volt lehetséges.

A gyepterületek között sok a kis méretű, 5 ha alatti parcella. Ez a teljes terület 7 %-át fedi le, miközben 40 ha feletti méretű, egybefüggő gyepterülettel nem is találkozhatunk a védett területen belül. Emiatt ezek a területek rendkívül sérülékenyek. A gyepekre jellemző a kezelés részleges vagy teljes hiánya. Ennek oka, hogy egyes területek nehezen megközelíthető helyen fekszenek, kis méretük miatt sem éri meg a gazdálkodóknak a területek használata. Másik oka pedig a közelben található egyik nagy állattartó telep (Nagy-Hanyi telep) megszűnése. A korábbi, jelentős létszámú szarvasmarha állomány eltűnése a területről természetvédelmi szempontból igen kedvezőtlen. Egyes területeket kaszálással hasznosítanak (pl. Dormánd, 091, 081b), amely tevékenység bizonyos mértékig ellensúlyozza ezeket a negatív folyamatokat.

A területen jellemzően löszös talajok vannak, amelyeken a régió legértékesebb szántóinak egy része található. Ezért nagy méretű, intenzíven művelt szántókat találhatunk a védett területen és annak közvetlen környezetében is. A védett területen belül két nagyobb (10-20 ha) és két kisebb (5 ha alatti területű) szántó helyezkedik el. A napraforgó, a kukorica és az őszi búza termesztése a jellemző.

A fás vegetációk hiánya szembetűnő. Kisebb facsoportok és fasorok találhatóak a tervezési területen, illetve közvetlen környezetében. A jellemző fafajok az akác és a nemesnyár.

A kivett területek zömében utak és csatornák. A védett területen belül is sok helyen találkozunk a csatornák mentén gyalogakáccal fertőzött területeket, amelyek a gyepterületek számára komoly veszélyforrást jelentenek, különösen az alacsony mértékű, vagy az elmaradó kezelések következtében.

Tájképi szempontból értékes az elmúlt években felújított, 1719-ben épített Szent Anna kápolna (Dormánd 063/3), melynek táji környezetét gyepek képezik. A gyepeket itt is kaszálással hasznosítják.

A tervezési terület tájhasználatát az alábbi táblázat ismerteti:

Élőhely/ parcellaméret	Összterület (ha)	Területarány (%)	Parcellák száma (db)	Parcella átlagterület (ha)
fás vegetáció	0,49	0,29%	2	0,25
0-5 ha	0,49	0,29%	2	0,25
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	-	-	-	-
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
gyep	127,14	75,76%	12	10,59
0-5 ha	11,86	7,06%	6	1,98
6-10 ha	6,86	4,09%	1	6,86
11-20 ha	29,06	17,32%	2	14,53
21-40 ha	79,36	47,30%	3	26,45
41+ ha	-	-	-	-

kivett	7,14	4,25%	7	1,02
0-5 ha	7,14	4,25%	7	1,02
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	-	-	-	-
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
szántó	33,04	19,69%	4	8,26
0-5 ha	5,50	3,28%	2	2,75
6-10 ha	-	-	-	-
11-20 ha	27,54	16,41%	2	13,77
21-40 ha	-	-	-	-
41+ ha	-	-	-	-
Végösszeg	167,80	100,00%	25	6,71

1.3.3.2 Erdészet

A tervezési területen erdőtervezett erdő nem található, maga az erdészeti hasznosítás így igen alacsony fokú a területen. A fásítások legtöbbször a vonalas objektumokat, árkokat, utakat kísérik, fajkészletük legtöbbször leromlott, gyakran idegenhonos fafajok uralják (pl. fehér akác, amerikai kőris, keskenylevelű ezüstfa). Ezek kezelése az adott árok, csatorna kezelése során valósul meg (fásításból történő fakitermelés keretében).

1.3.3.3 Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

1.3.3.4 Vízgazdálkodás

A Hanyi-ér fontos térségi belvízbefogadóként funkcionál. A parti sávot rendszeresen kaszálással tartja fent a kezelő. Fontos terhelés jelentkezik szennyvízbevezetésből az állandó vízborítottságú Hanyi-csatornán. A kommunális szennyvíz okozta terhelés csökkentése érdekében a Szennyvíz Program keretében az erdőtelki szennyvíztisztító telep rekonstrukciója valósult meg KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0091 projekt keretében.

1.3.3.5 Turizmus

A terület viszonylag közel esik a 31-es főútvonalhoz, így könnyen elérhető bárki számára. A Tisza-tó, illetve Eger közelsége miatt a környező területeken nagyszámú turista fordul meg. A tervezési területen azonban nem jellemző a turisták jelenléte, és a későbbiekben sem várható a turizmus fellendülése a védett területen belül. Jelzett turistaút, tanösvény nem található a tervezési területen.

1.3.3.6 Ipar

A tervezési terület döntően mezőgazdasági jellegű, nagyobb ipari üzem a vizsgált területen és annak közvetlen környezetében nincs. Dormánd belterülete is 2,5, míg Erdőtelek belterülete 3,2 kilométerre található a tervezési területtől.

1.3.3.7 Infrastruktúra

A tervezési terület gyér infrastruktúrával rendelkezik, ugyanakkor a gyepterületek határán utak, csatornák, árkok futnak. A déli területegységet a 31. sz. főút metszi ketté. A Nagy-Hanyi

telepre és Kis-Hanyira bevezető aszfaltos bekötőutak (Dormánd 067 és 073 hrsz-ú ingatlanok) szintén nem képezik a részét a tervezési területnek, azonban a jelentősebb dűlőutak ezekre fűződnek fel. A tervezési telep közvetlen szomszédságában két – egykor a Füzesabonyi Állami Gazdaság által üzemeltetett – mezőgazdasági telephely is található. Az északi alegység mellett található a Nagy-Hanyi telep (Dormánd 097 hrsz-ú ingatlan), mely állattartó funkcióval bír (bírt). A Kis-Hanyira futó aszfaltos út melletti telep inkább üzemi funkcióval jellemezhető (Dormánd 057/2,3,6,7 hrsz-ú ingatlanok).

A gyepeken futó utak többnyire időszakos jellegűek, felázott időben nem járhatók, leginkább a mező- és vadgazdálkodás céljait szolgálják.

A tervezési területen áthalad a VMM-92/2010. engedélyszámú, (7613) Heves-Eger 20 kV-os hálózat, melynek jogosultja az ÉMÁSZ Hálózati Kft. (érintett földrészetek: Dormánd 046/1, 065, Erdőtelek 0198/2). Az Erdőtelek 0198/2 ingatlanon fut a Jászberény-Füzesabony távközlési fényvezető kábel (törzsszám: 10773381), melynek jogosultja a Magyar Telekom Távközlési Rt.

Földmérési jelek elhelyezését biztosító biztosító használati jog (jogosult: Heves Megyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztálya) került bejegyzésre az alábbi ingatlanokra: Dormánd 063, 081; Erdőtelek 0139, 0140/2.

1.3.3.8 Egyéb

A Szent Anna-kápolna és a major Erdőtelek határában, a Dormánd felé vezető út mellett áll, az erdőtelki plébániához tartozik. Kistáji jelentőségű búcsújáró hely Szent Anna tiszteletére. Az ajtó fölötti latin felirat szerint a kápolnát Butler Lajos gróf építtette 1791-ben. VI. Pius pápa adományozta búcsúkiáltásait Szent-Anna napjára, s azt 1794-ben Eszterházy Károly egri püspök hirdette ki. A kápolnát Butler János gróf restauráltatta 1819-ben. Az alapítás idejétől egészen századunk közepéig keresztjáró napoktól kezdve Szent Anna napjáig minden kedden mise volt a pusztai kápolnánál. Az 1950-es évek helyi hatósági túlkapasai lehetetlenné tették a pusztai búcsújárást, s az ország egyik legfontosabb Szent Anna-kegyhelye elnéptelenedett. A kultusz az erdőtelki plébániatemplomba "költözött". A kápolna berendezési tárgyai, a képek, a szobrok, az oltár, a padok elkallódtak. Az 1980-as évek végén már ajtó nélkül állt az épület, s a teteje rogyadozott. A hagyományok erejét bizonyítja, hogy amint megnyílt a lehetőség, az 1990-es évek közepén felújították, s búcsúja egyre több zarándokot vonz. Szabó Emánuel, a Vak Émán néven ismertebb jászárokszállási énekes-koldus a kápolna alapításának mondáját is elbeszélte Bálint Sándor néprajztudósna. Eszerint egy gazdag embernek – nyilvánvalóan Butler grófnak – minden jószágá elpusztult, de más csapások is érték. Hét gyermekével nagy szegénységre jutott. A pusztá szélén fölsóhajtott: „*Uram, ha már én olyan bűnös vagyok, legalább a családomat tartsd el!*” Két fiából pap, egy lányából apáca lett. Legvégül kápolnát építtetett Jézus öreganyjának tiszteletére. Különösen állatok egészségéért, hasznáért fohászokdtek itt. Az oltárra helyezett offerek (helyi nevük: tetem, bárány) között is legnagyobb számban állatfigurák voltak. Már az ünnep előtti nap gyülekezett a környék: Besenyőtelek, Kömlő, Füzesabony, Dormánd, Mezőkövesd, Tard, Kál, Heves, Tarnabod, Kerecsend, Tomajmonostora, Abádszalók, Kunhegyes és más falvak, valamint Erdőtelek népe e pusztai kápolnánál. A kápolna mellett nagy szekértábor és kirakodóvásár szerveződött. Az erdőtelki processzió mindig csak az ünnep hajnalán ment ki pap vezetésével. Kiérvén megkerülték a kápolnát, s csak úgy mentek be. A hordozható Mária-szobrot fehér ruhás Márialányok vitték, mellettük a Máriadajka haladt. A közelben álló Szent Vendel-szobor (1809) kapcsán Szt Anna tiszteletébe állattenyésztéssel összefüggő mozzanatok kerültek. A búcsú alkalomával Szt Vendel szobránál is ájtatoskodtak, s a közeli Kömlő (Heves m.) is egykori állatvész után fogadta fel a pusztai zarándoklatot.

2. Felhasznált irodalom

- Baráz Cs. (2014): Dél-Heves kistájai – különös tekintettel a vízrajzra. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 9-24.
- Borbáth P. (2014): A Hevesi-sík madárfaunájának jellemzése. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 131-160.
- Bölöni J., Molnár Zs., & Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁMÉR 2011). MTA ÖBKI Vácrátót 439 pp.
- Diczházi I. (2014): A Hevesi-sík folyóvizeinek természetvédelmi célú állapotértékelése a halfauna összetétele alapján. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 117-130.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, az első kiadást szerkesztette: Marosi S. és Somogyi S., Második, átdolgozott és bővített kiadás, Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. ISBN 978-963-9545-29-8.
- Endes, M., Harka, Á. (1987): A Heves-Borsodi-síkság gerincesfaunája. Tiszai Téka 2. Kiadja a Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága, Eger, p. 31-36.
- Frank T. (2000): Természet – Erdő – Gazdálkodás. – Az MME Könyvtára: 16.
- Haraszty L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Harka Á. – Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas. 269 pp.
- Király G. – Molnár Zs. – Bölöni J. – Csiky J. – Vojtkó A. (szerk.): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI. Vácrátót
- Kozma P. (2014): Adatok a Hevesi-sík nagylepkefaunájának ismeretéhez (*Macrolepidoptera*). In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 97-116.
- Ködöböcz V., Křivan V. (2014): A Hevesi-sík *Cicindellidae*- és *Carabidae*-faunája. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 69-96.
- Marosi S. – Somogyi S (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Marosi S. – Szilárd J. (szerk.): Magyarország tájfldrajza 2. A tiszai Alföld. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pelle B.né (szerk.) (1980b): A Hevesi járás In: Végh J. – Ördög F. – Papp L. (szerk.): Heves megye földrajzi nevei. III. Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai. 145. szám.
- Sallai Z. (2002): Adatok a Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet halfaunájához, különös tekintettel a Hanyi-érre vonatkozóan. A Puszták. 17. pp. 49–58
- Schmotzer A. (2014): A Hevesi-sík flórákutatójának eredményei. In: Schmotzer A. (szerk.): Szikfok. Dél-Hevesi tanulmányok. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság Eger. 25-68.
- Tóth L. (2005): Hevesi Fűves Puszták Tájvédelmi Körzet bővítés 2. ütem természetvédelmi kezelési terve. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, kézirat 110 pp.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2017): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat).

Világháló helyek:

<http://www.termeszetvedelem.hu/>

<http://www.natura2000.hu/hu>

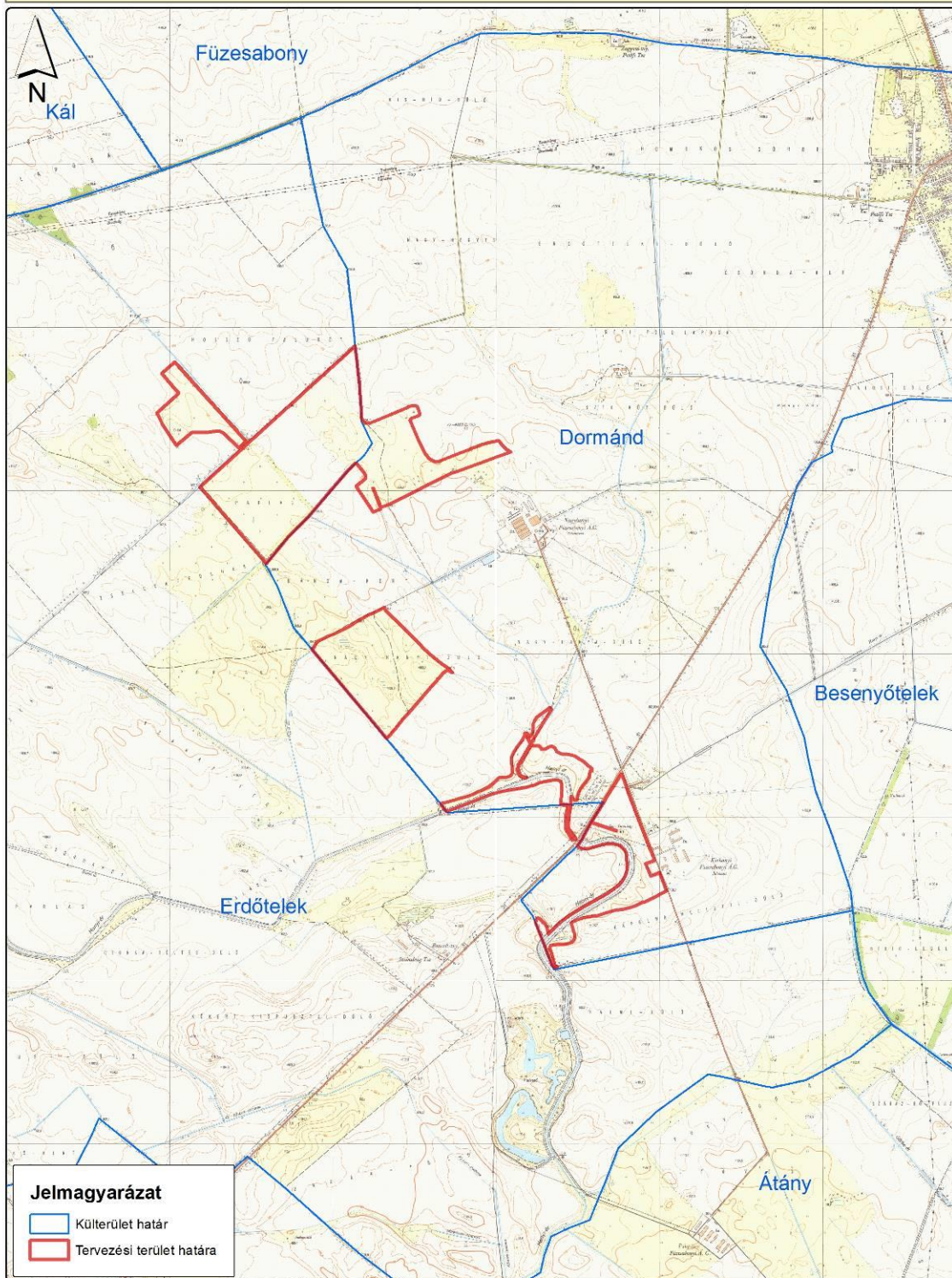
<http://bnpi.hu/naturaterv>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura2000.eea.europa.eu>
https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszeti_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd
<https://www.mepar.hu/mepar/>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
<http://www.utadat.hu/>
<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>
<http://turistautak.hu/>
<http://www.novenyzetiterkep.hu>
<http://lexikon.katolikus.hu/>
<http://www.bucsujaras.hu/hanyipusza/index.html>

3. Térképek

- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) A tervezési terület tulajdonviszony-megosztás térképe
- 5) A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésében lévő területei
- 6) A tervezési terület átfedése az országos ökológiai hálózattal
- 7) A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 8) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

A Nagy-Hanyi (HUBN20037) áttekintő térképe

1:30 000 *A4

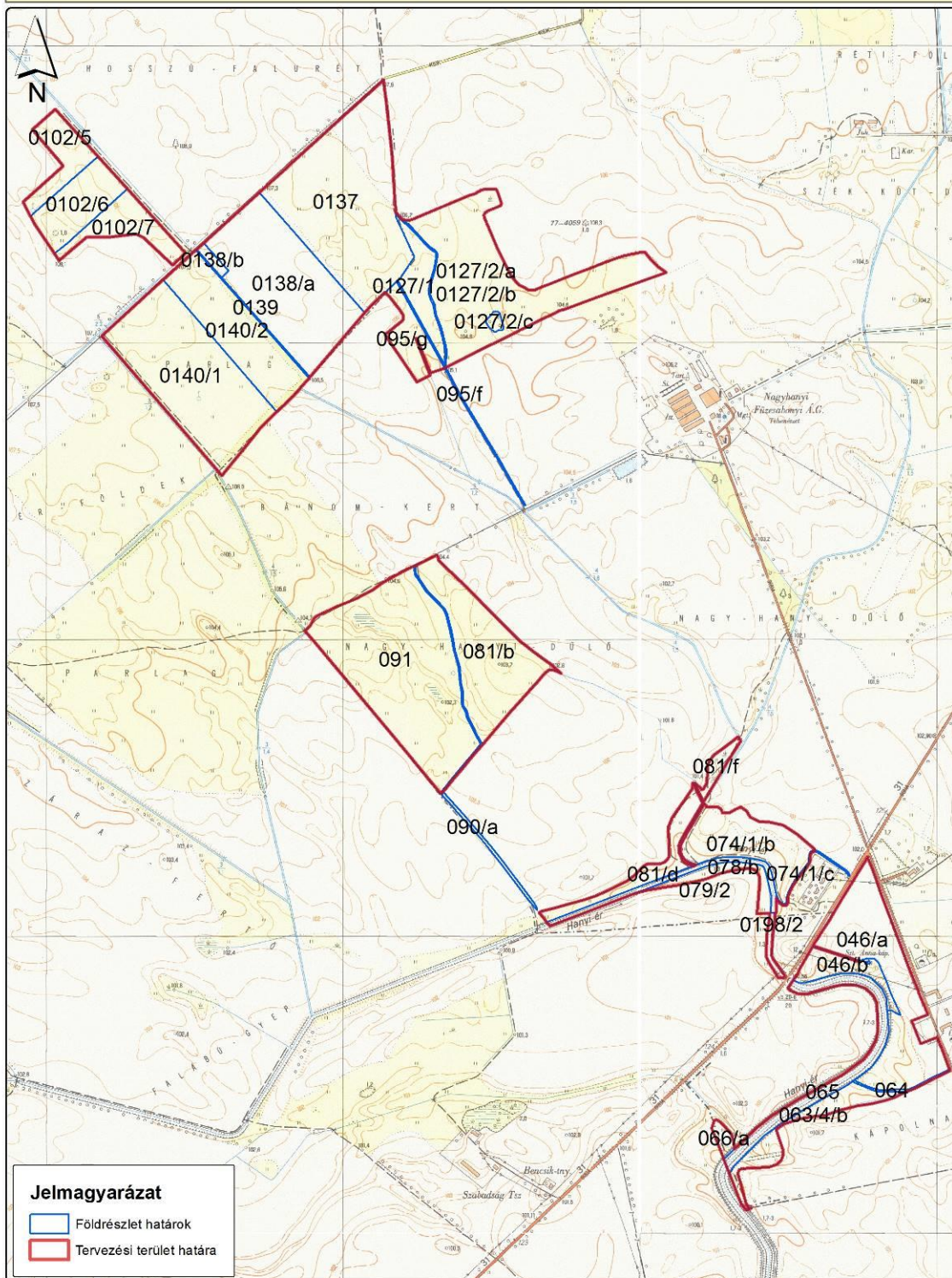
Készítés éve: 2018.

0 500 1 000 2 000 Méter

1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

A Nagy-Hanyi (HUBN20037)
ingatlan-nyilvántartási térképe

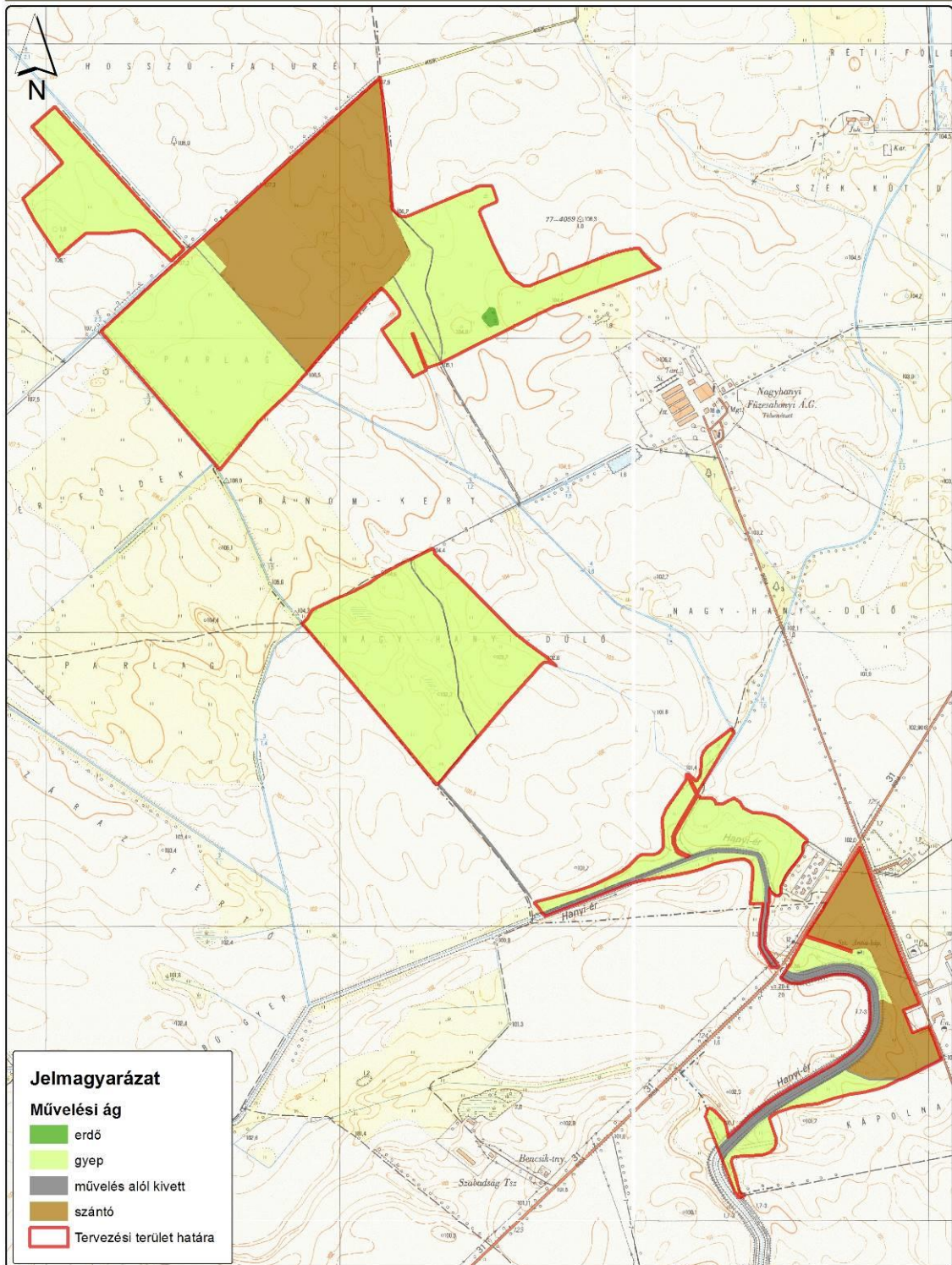
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0 250 500 1 000 Méter

2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

A Nagy-Hanyi (HUBN20037)
művelési ág megosztási térképe

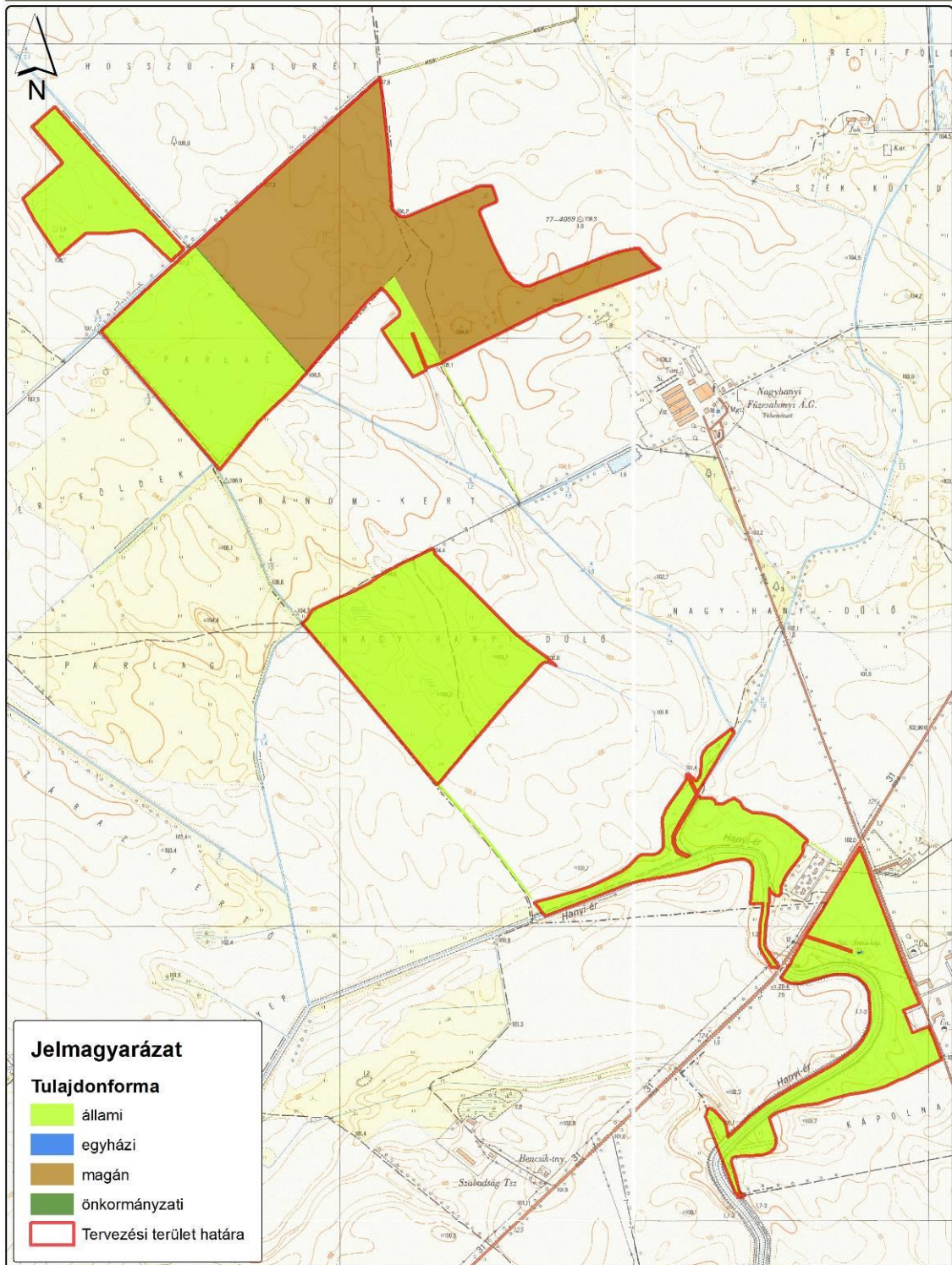
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0 250 500 1 000
Méter

3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe

A Nagy-Hanyi (HUBN20037)
tulajdonviszony megosztási térképe

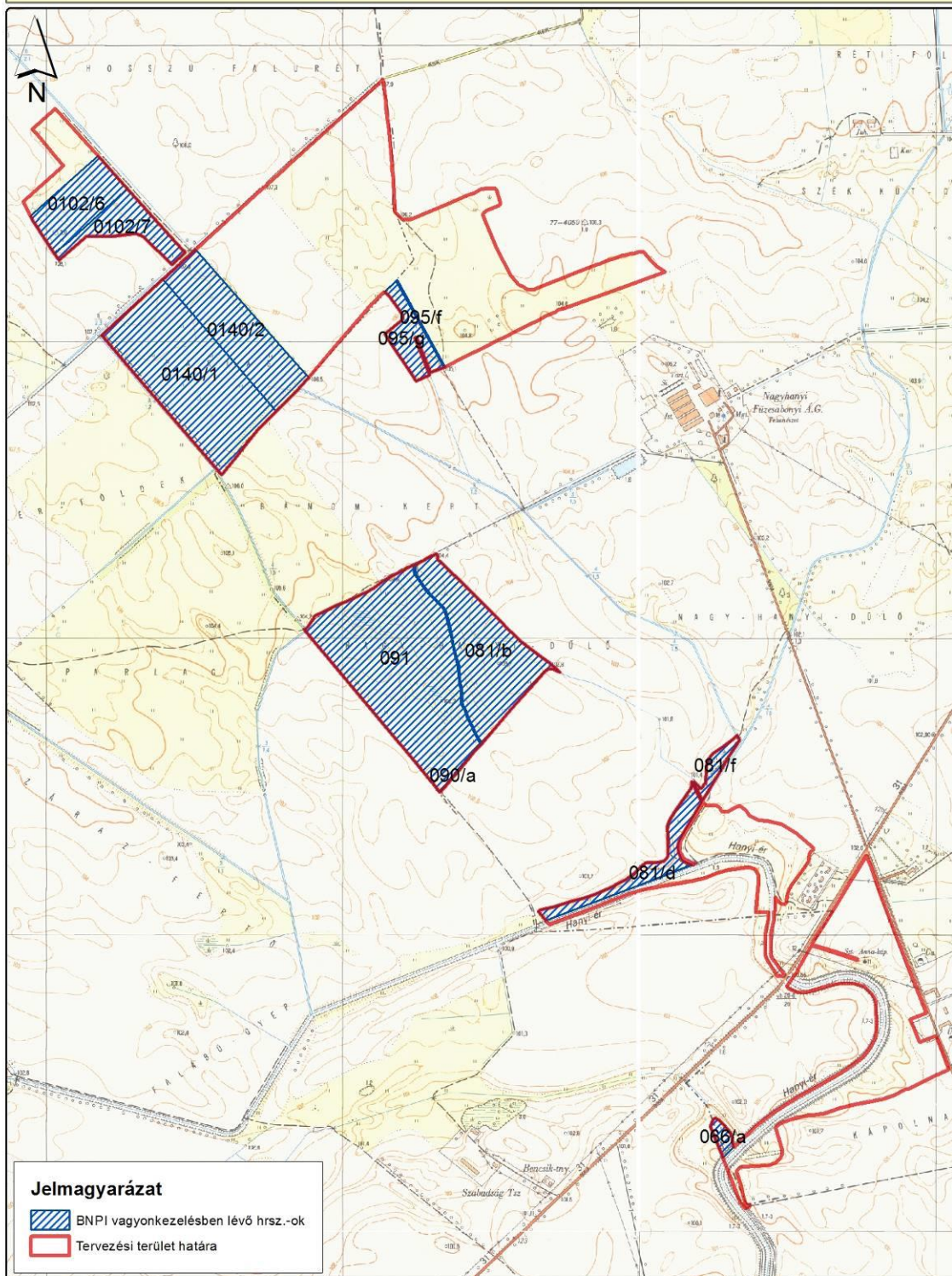
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0 250 500 1 000
Méter

4. ábra: A tervezési terület tulajdonviszony megosztás térképe

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésben lévő területei
a Nagy-Hanyi (HUBN20037) területén

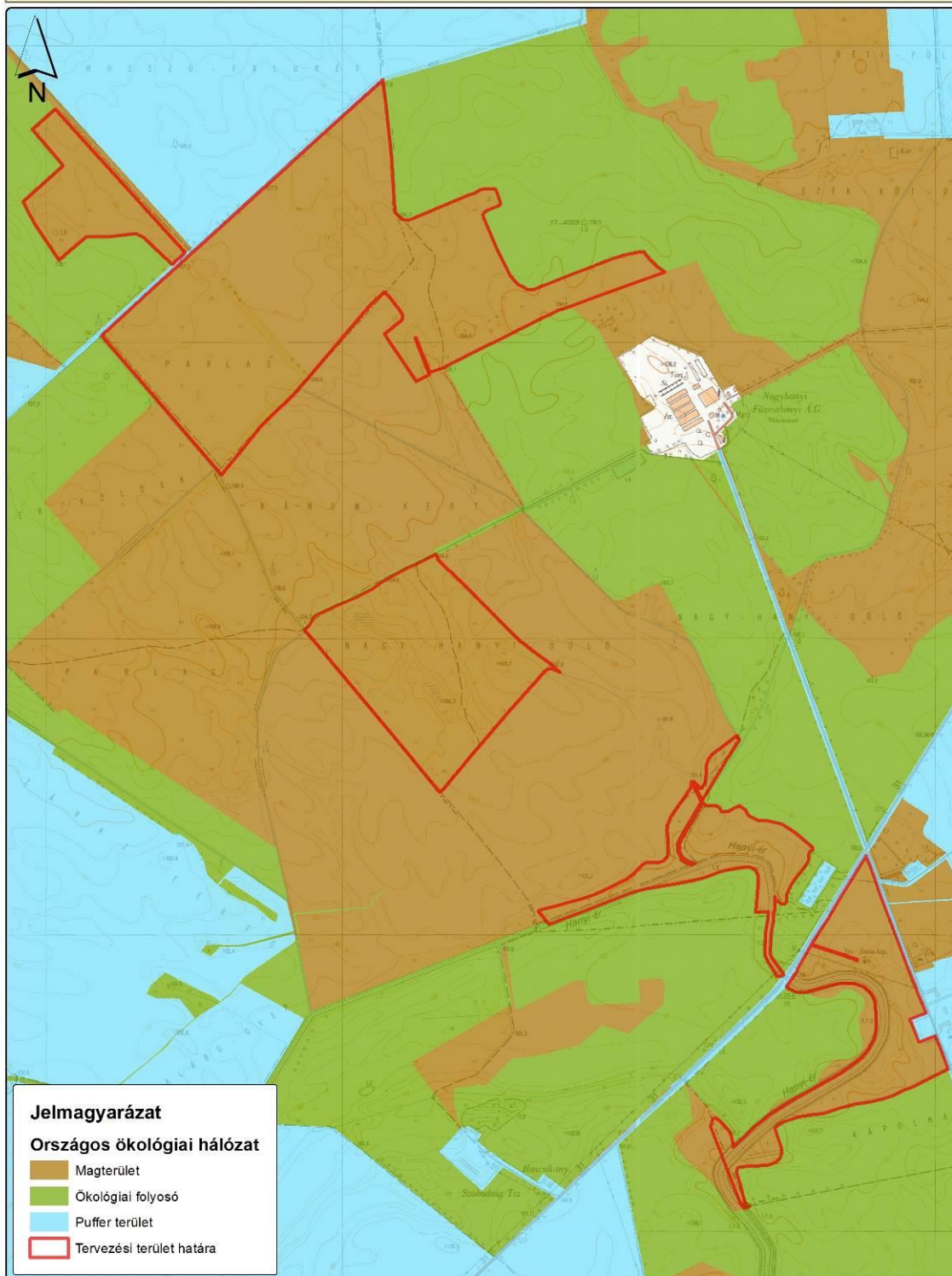
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0 250 500 1 000 Méter

5. ábra: A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésében lévő területei

A Nagy-Hanyi (HUBN20037)
országos ökológiai hálózat térképe

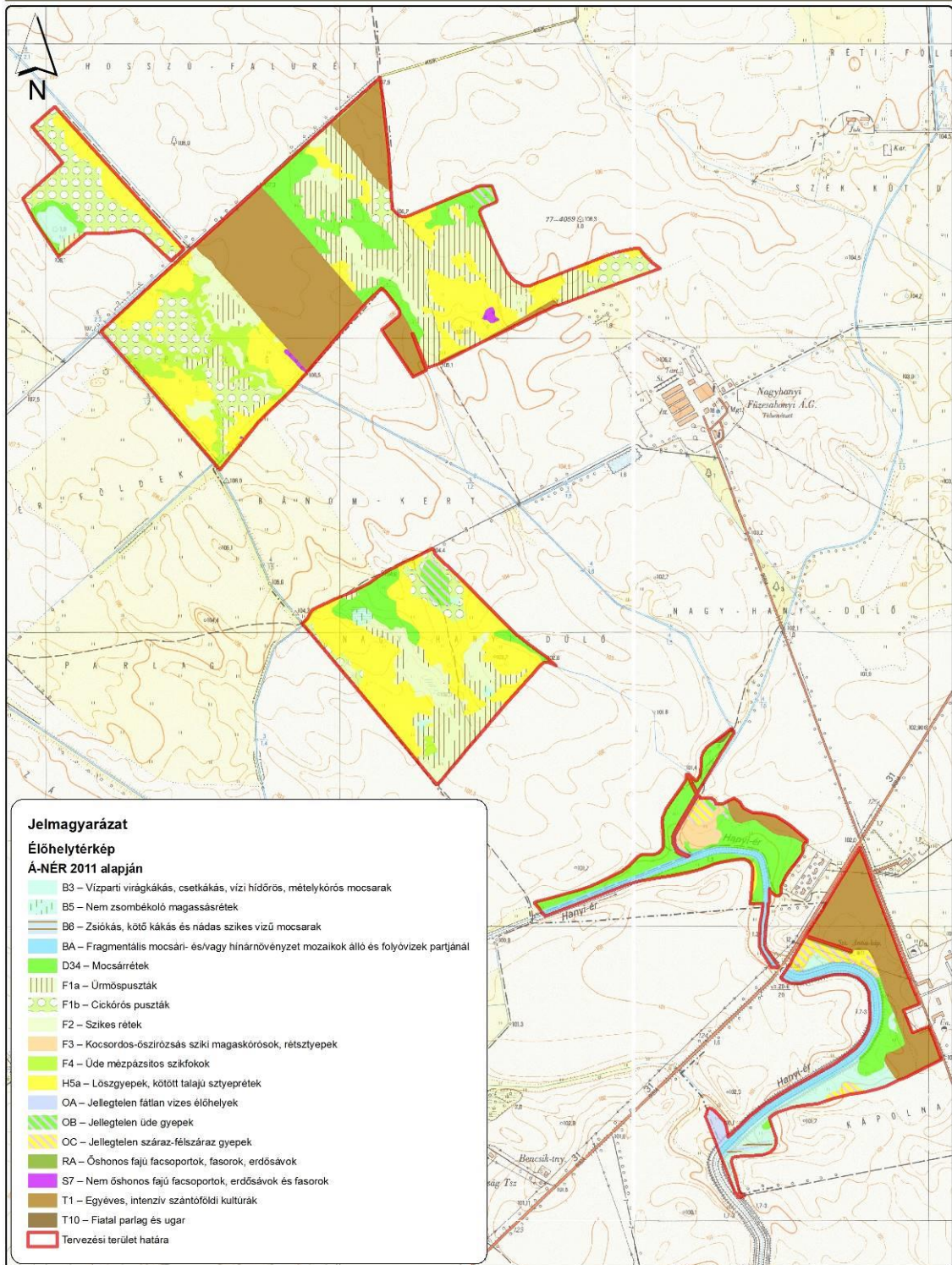
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0 250 500 1 000 Méter

6. ábra: A tervezési terület átfedése az országos ökológiai hálózattal

A Nagy-Hanyi (HUBN20037) élőhelytérképe

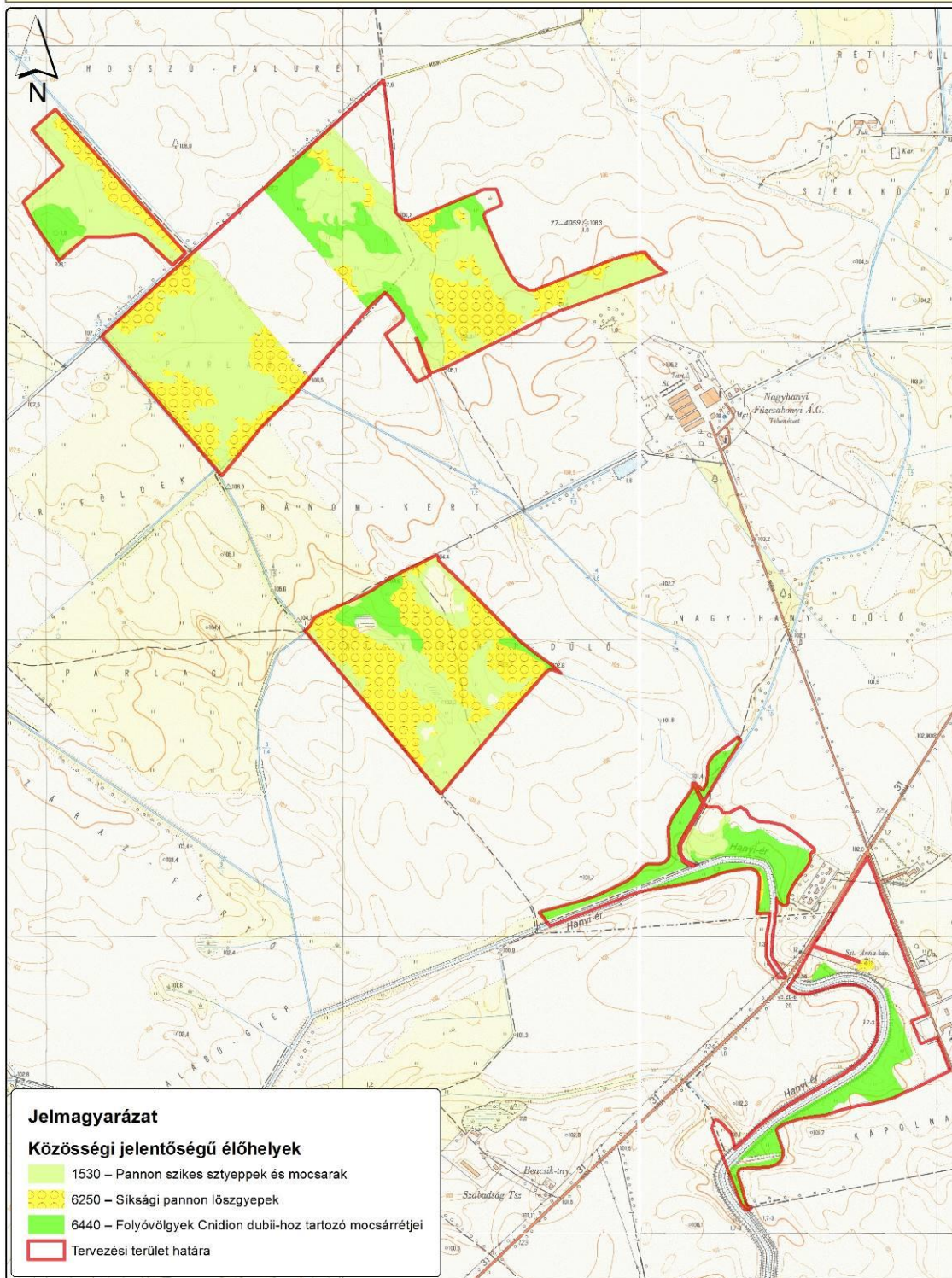
1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0   250   500   1 000
Méter

7. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

**A Nagy-Hanyi (HUBN20037)
közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelyeinek térképe**

1:16 500 *A4

Készítés éve: 2018.

0   250   500   1 000
Méter

8. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

4. Fotódokumentáció

1. kép: Mozaikos szikes puszta, löszhátakon réti őszirózsával (KE-1)

2. kép: Sziki magaskórós rétsztyepp (KE-2)

3. kép: Padkás szikes (KE-1)

4. kép: Szikes mocsárrét, kifestéskű aszattal (KE-3)

5. kép: Csatorna, gyékényes mocsári növényzettel (KE-3)

6. kép: Csatorna mentén terjedő gyalogakácos bozót (KE-4)

5. Összefoglaló a 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról a Natura 2000 fenntartási tervek Agrártámogatások fejezetéhez

A Közös Agrárpolitika (KAP) 2013. évi reformja még nagyobb hangsúlyt fektetett arra, hogy a mezőgazdaság és a természetvédelem érdekei közeledjenek egymáshoz. A biotikus és abiotikus környezet védelme és megőrzése egy hosszútávon fenntartható mezőgazdaság, valamint a biztonságos és egészséges élelmiszer termelés alapja – mindezek prioritást élveztek az Unió egyik legnagyobb politikájának újragondolásánál.

Az alábbiakban elsősorban azok a támogatások kerülnek felsorolásra – rövid leírásokkal – amelyek közvetlenül vagy közvetve hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a Natura 2000 területek állapota megőrződjön és/vagy javuljon, illetve jellegük miatt mindenképpen hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

KAP I. pillér Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az *Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet* tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

- legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
- vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az *egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) FM rendelet)* keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmekre vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 145 euró (45 800Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún.

minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapít meg szabályokat.

Teljesítendő előírások:

Az előírások három gyakorlatot fednek le:

- állandó gyepterületek fenntartása,
- növénytermesztés diverzifikálása
- ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyepet vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a *környezetileg érzékeny állandó gyepek* csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a *Natura 2000 védetség* alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

- 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termesztani. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;
- 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termesztani. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehető figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológiai jelentőségű terület kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

- paragon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);
- terasz;
- tájelem (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);
- vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;
- erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);
- rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételenek részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- ökológiai jelentőségű másodvetés;
- nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonkezelője nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján, 81 euró (25 200 Ft).

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegetetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azon termelők jutnak – az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a *termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet* tartalmazza.

Termeléshez kötött közvetlen támogatás az alábbi támogatási jogcímekre vehető igénybe:

- a) rizstermesztés támogatása,
- b) cukorrépa termesztés támogatása,
- c) zöldségnövény termesztés támogatása
- d) ipari zöldségnövény termesztés támogatása,
- e) extenzív gyümölcsstermesztés támogatása,
- f) intenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- g) szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- h) szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása,
- i) ipari olajnövény termesztés támogatása.

Fő szabály szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lenni. Kivéve a zöldségnövény termesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcsstermesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lenni.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. A 2017. évben beadott kérelmek vonatkozóan a támogatási összeg hektáronként, az előzetes becslések alapján a következő táblázatban bemutatottak alapján alakul.

Jogcím megnevezése	2017. évi	2017. évi
--------------------	-----------	-----------

	becsült támogatás, forint	keret, millió forint
rizstermesztés támogatása	226 513	620,1
cukorrépa termesztés támogatása	143 534	2 480,4
zöldségnövény termesztés támogatása	86 288	1 567,6
ipari zöldségnövény termesztés támogatása	59 432	3 558,7
extenzív gyümölcsstermesztés támogatása	73 170	3 031,2
intenzív gyümölcsstermesztés támogatása	122 353	2 084,9
szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	51 435	4 172,6
szálas fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	23 428	4 172,6
ipari olajnövény termesztés támogatása.	73 290	438,4

Forrás: A 2017. évi Egységes Kérelemben kérelmezett adatok alapján készült modellszámítás során FM által becsült érték.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a *kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét* (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a *10/2015. (III. 13.) FM rendelet* állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a *zöldség-gyümölcs termelői szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet* 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelői szervezetek operatív programjába beépíthető **környezetvédelmi tevékenységek** lehetnek relevánsak.

A támogatásra jogosultak a miniszter által elismert zöldség-gyümölcs szervezetek, amelyek **termelő** tagjainak termelő tevékenységéhez kötődően hajthatja végre a miniszter által elfogadott operatív programba beépített környezetvédelmi intézkedést.

A támogatás összege az adott operatív program kiadásainak mértékétől függ, ezért a támogatás kerete és összege esetenként kerül meghatározásra.

A mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. december 17-i 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1308/2013/EU rendelet) 33. cikkének (5) bekezdése alapján a termelői szervezetek számára előírás, hogy

- a) az operatív programoknak tartalmazniuk kell két vagy több környezetvédelmi intézkedést; vagy
- b) az operatív programok kiadásainak legalább 10%-át környezetvédelmi intézkedésekre kell fordítani.

Amennyiben a termelői szervezet termelő tagjainak legalább 80%-a az **1305/2013/EU rendelet 28. cikkének** (3) bekezdése szerinti **agrár-környezetvédelmi-éghajlati**

kötelezettségvállalások közül egyet vagy többet vállalt, e kötelezettségvállalások mindegyike az 1308/2013/EU rendelet 33. cikk (5) bekezdés első albekezdés a) pontjában említett **környezetvédelmi intézkedésnek számít.** Ebben az esetben azonban a kötelezettségvállalások teljesítése nem támogatható a működési alapból. Az agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalások leírása a **Vidékfejlesztési Program M10 - Agrár-környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos intézkedések** című fejezetében, illetve az ezen fejezet alapján meghirdetett **két pályázati felhívásban** (lásd később) található. *A kettős támogatás elkerülése érdekében az operatív program környezetvédelmi intézkedéseinek a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel való összhangját a jogszabályok szigorúan meghatározzák.*

Az operatív programban végrehajtott környezetvédelmi intézkedéseknek

- összhangban kell lenniük a környezetvédelmi intézkedések nemzeti keretével;
- összeegyeztethetőnek és kiegészítőnek kell lenniük az operatív program keretében végrehajtott, más környezetvédelmi intézkedésekkel, adott esetben a termelői szervezet tagjai által végrehajtott és a Vidékfejlesztési Program keretében támogatott, agrár-környezetvédelmi-éghajlati kötelezettségvállalásokkal, és ki kell egészíteniük azokat.

Az operatív programba beépíthető környezetvédelmi intézkedések és az azokhoz tartozó tevékenységek nem kimerítő felsorolása az FM rendelet 4. mellékletében megtalálható. Ezek az alábbiak:

Talajvédelemmel és Tápanyag-gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Komposzt használata
- Zöldtrágya használata
- Szerves- és/vagy biotrágya használata
- Erózió és defláció elleni védelem

Vízgazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi intézkedések

- Öntözőrendszerek fejlesztése, illetve a már létező öntözőrendszerek cseréje hatékonyabb rendszerekre (az öntözött területek korszerűsítése)
- A víz tisztítását és újrafelhasználását szolgáló beszerzés és/vagy fejlesztés
- Talajtakarás alkalmazása a vízvesztés csökkentése érdekében

A klímaváltozás mérséklését célzó környezetvédelmi intézkedések

- Megújuló energiaforrásokat felhasználó fűtésrendszer kialakítása
- Energiatakarékosabb termelési eszközök és módszerek használata
- Kapcsolt hő- és energia-termelés a termesztés és az áruvá készítés során keletkező zöldség-gyümölcs hulladékok felhasználásával

Hulladékgazdálkodással kapcsolatos intézkedések

- A biológiailag lebomló szerves anyagok aerob lebontása és további felhasználásra alkalmassá tétele (Komposztkészítés)
- A növényi maradványok energetikai célú főlhasználásának elősegítése
- Biológiai úton lebomló kötőanyag használata a gazdaságokban
- Biológiai és oxo-biológiai úton lebomló műanyagok használata a termesztésben
- Szelektív hulladékgyűjtés

Integrált növényvédelemre irányuló intézkedések

- Tápanyag-gazdálkodási terv készítése/készítettése és végrehajtása

- A kedvezőtlen műszaki jellemzőkkel rendelkező növényvédelmi gépek és növényvédőszer kijuttatására szolgáló berendezések helyettesítése korszerűbb gépekkel és eszközökkel
- Biológiai növényvédelmi eszközök és készítmények alkalmazása
- A kertészeti oltás alkalmazása a növényvédőszer használatának csökkentése érdekében
- Alternatív gyomirtási eljárások használata
- Rezisztens és toleráns fajták alkalmazása
- Integrált gazdálkodás
- Ökológiai gazdálkodás

A természetes élőhelyek és a biodiverzitás fenntartására irányuló intézkedések

- Méhekkal, poszméhekkal történő beporzást alkalmazó termesztéstechnológiák elterjedésének elősegítése

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

Mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

Egyéb releváns támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

MEZŐGAZDASÁGI TÁMOGATÁSOK

VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a **környezettudatos gazdálkodás** és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalatokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalatokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. A kötelezettségvállalási időszak **5 év**, amely időszak alatt a gazdálkodók éves szinten az egységes kérelmen keresztül igényelhetik a kifizetést.

Az AKG 2015 felhívás esetében a gazdálkodók 16 különböző tematikus előíráscsoportból (TECS) választhattak a támogatási kérelmeik összeállítása során. A 16 TECS-ből 4 horizontális, 12 pedig zonális előíráscsoport volt. A különbség a két kategória között az, hogy míg a horizontális TECS-ek az adott földhasználati kategóriának megfelelően az országban **bárhol** igényelhetők, addig a zonális TECS-ek igénylései a földhasználati kategórián belül **adott területi lehatároláshoz** kötöttek (pl. MTÉ területek). Az AKG 2016 felhívás esetében két horizontális TECS: a horizontális szántó és a horizontális ültetvény került meghirdetésre.

A TECS-ken belül vannak úgynevezett alapvállalatok (*zonális TECS-ekben bővítettek ezek az alapvállalatok*), amelyeket a gazdálkodóknak kötelező betartani és mindezek mellé a támogatásban résztvevő gazdálkodók kötelesek legalább kettő választható előírást is választani. Az előírásokhoz annak függvényében, hogy mekkora a környezeti hozzáadott értékük és mekkora többletköltséget (esetleg bevételkiesést) generálnak a gazdálkodónak adott támogatási összeg van rendelve, ezek összeadódásából áll össze a végső támogatási összeg, amit a gazdálkodó évente megkap. Továbbá mindkét felhívás kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési

rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás **5 éves** időtartama alatt az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyep földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év;

A 2016. január 1-én átállt ökológiai státuszban lévő kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területek **fenntartási támogatásban** részesülnek a kötelezettségvállalás 5 évére.

Az átállási időszak kezdete Magyarországon elismert, a 834/2007/EK rendelet szerinti ökológiai tanúsító szervezet igazolása alapján kerül meghatározásra. Az átállási időszak meghosszabbítása nem lehetséges. A támogatással érintett terület ökológiai státusza (besorolása) a kötelezettségvállalás ideje alatt minden évben január 1-i állapot szerint kerül megállapításra és ez alapján kerül meghatározásra az áttérési/fenntartási támogatás összege. A gazdálkodók a kifizetést minden évben az egységes kérelemben keresztül igényelhetik.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, **tápanyaggazdálkodási-terv** készítése éves szinten és az 5 éves kötelezettségvállalási időszak alatt egyszeri **képzésen** való részvétel.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság úgy kerül meghatározásra, hogy amennyiben a támogatási kérelemben benyújtott igényelt tábla terület, illetve az igényelt tábla több mint 50%-a a Natura 2000 tematikus fedvényre esik, akkor az igényelt tábla egész terület az adott fedvényre esőnek tekintendő – ez után fogja kapni a gazdálkodó a támogatási összeget.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó elemei a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése, illetve egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A gazdálkodók 4 különböző célterületi telepítés közül választhatnak:

- 1) zöldugar
- 2) gyep
- 3) sövény

4) méhlegelő

Egy mezőgazdasági táblára csak egy célterület valósítható meg, kivétel a sövénytelepítés, ami a többi célterületi telepítéssel kombinálható. A felhívásra **kizárólag** támogatásra jogosult **szántó hasznosítású** területtel lehet pályázni – a gyepfeltörés szigorúan tilos. Gazdálkodók a támogatás **keretében egyszeri telepítési költség kifizetésben** részesülnek, ettől függetlenül az adott célterületi telepítést a felhívásban meghatározott ideig fenn kell tartaniuk:

- 1) zöldugar – 3 év
- 2) gyep – 5 év
- 3) sövény – 5 év
- 4) méhlegelő – 3 év.

A zöldugar, gyep és méhlegelő célterület az AKG és ÖKO felhívásokkal kombinálható, az ezen felhívás keretében elvégzett telepítés azokban a támogatásokban fenntartható. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése

A felhívás célja a területi vízviasszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A célterületek rövid leírása:

Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése

Gyeptelepítés időszakos vagy állandó vízfolyás, állóvíz partján lévő, a „Vízvédelmi sáv” megnevezésű MePAR fedvényvel szomszédos **szántó művelésű** területen, a fedvény szántóval határos oldalától, illetve – amennyiben a szántó a vízfolyás, állóvíz partjával határos – a vízfolyás, állóvíz partjától számított minimum 40 m szélességben, a felhívás 1. számú mellékletben meghatározott hazai pázsítfűfajokból álló gyepkeverékből.

Vizes élőhelyek kialakítása

Vizes élőhelyek kialakítása **szántó** vagy **gyep** művelésű területeken, nyílt vízfelületű vagy időszakosan jelenlévő, vizenyős, mocsaras, part menti vegetációval szegélyezetten, amely magában foglalja a parti sávot és a pufferzónát is.

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

A felhívás célja a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakítása, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat erősítése. A támogatásban azok a gazdálkodók vehetnek részt, akik az **1257/1999/EK tanácsi rendelet 19. cikke** alapján

meghatározott területen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A támogatás jövedelemkiegészítést biztosít a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken a terület igényeihez igazított mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme a **gazdálkodási napló** naprakész vezetése.

VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok gellettetés területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatásra való jogosultság a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet szerinti MePAR és az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő lehatárolásokat figyelembe véve kerül meghatározásra. A támogatási összegek mértéke függ az igényelt faállomány-típustól és korcsoporttól.

A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A felhívás célja szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek létrehozása, amelyek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, ezáltal a talajvédelemben. Mindezek mellett fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások pedig ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A felhívásnak 3 célterülete van:

- 1) Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása

- 2) Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása
- 3) Mezővédő fásítás létrehozása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása

A felhívás célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása. A felhívásnak két célterülete van:

- 1) Erdőtelepítés első kivitele
- 2) Ipari faültetvény létesítése.

A támogatási kérelmeket 2016. július 20.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. június 30.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságukat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Szállaló erdőgazdálkodás
- 2) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- 3) Természetkímélő anyagmozgatás

A **Szállaló erdőgazdálkodás** célterülethez az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre igényelhető még további támogatás:

- a.) kerítés építése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen magfogó rőzsefonat készítése
- e.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen fatörzs elhelyezése

A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani. Az erdő egyes szerkezeti elemeinek

átalakítása, több szintes állományszerkezet kialakítása, valamint az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulásokká történő átalakítás az alátelepítéssel történő erdőszerkezet átalakítás segítségével valósítható meg. A felhívás keretében az intenzíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok eltávolítása is támogatott. Az erdei élőhelyek változatosságának növelése szempontjából további fontos élőhelyfejlesztési lehetőség az erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása.

A felhívás keretében az alábbi célterületek támogathatók:

1) A szerkezetátalakítási célok megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Tarvágást követő teljes erdőszerkezet átalakítás
- B.) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás
- C.) Alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás

2) Klímarezisztens szaporítóanyaggal történő erdőfelújítás

3) Egyéb, az erdei ökoszisztémák ellenálló-képességének és környezeti értékének növelése érdekében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- A.) Intenzíven terjedő, idegenhonos fa- és cserjefajok visszaszorítása
- B.) Erdei tisztások kialakítása vagy helyreállítása

Az 1.) és 2.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységekre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) kerítés létesítése
- b.) villamos karám (villanypásztor) létesítése
- c.) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése
- d.) erdőszegély kialakítása

A 3.) ponthoz kapcsolódóan az alábbi önállóan nem támogatható, kiegészítő tevékenységre lehet még plusz támogatást igényelni:

- a.) tuskókenés

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A felhívás célja, hogy a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fafajaink evolúciós potenciálját hosszú távon megvédje és fenntartsa. Ezért szükséges a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztése, illetve újabbak létrehozása. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok fenntartása,
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok fenntartása

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény fenntartása
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény fenntartása
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény fenntartása

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit és elit fokozatú anyatelepeinek fenntartása
- b) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek fenntartása

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. december 8. - 2016. december 19.
- 2017. március 1. – 2017. március 31.
- **2018. március 1. – 2018. március 30.**

VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése

Akárcsak az előző felhívásnál a cél itt is a magyarországi erdészeti fafajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosság fenntartása. Jelen felhívás is támogatja a már meglévő genetikai megőrzésre szolgáló területek fejlesztését, illetve újabbak létrehozását. A pályázat keretében az alábbi tevékenységekre lehet vissza nem térítendő támogatást igényelni:

1.) In situ génmegőrzési módok esetében:

- a) erdészeti génrezervátumok létesítése
- b) magtermesztésre kijelölt törzsállományok létesítése

2.) Ex situ génmegőrzési módok esetén:

- a) juvenilis formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- b) oltvány formában, genotípus gyűjtemény létesítése
- c) faalakú formában utódnemzedék, származás, család gyűjtemény létesítése
- d) faalakú formában genotípus gyűjtemény létesítése

3.) Erdészeti faanyagtermelő növények törzsültetvényei:

- a) vegetatív szaporítású fajok, fajták, szuperelit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- b) vegetatív szaporítású fajok, fajták elit fokozatú anyatelepeinek létesítése
- c) generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése

4.) Megőrzésre érdemes genetikai erőforrások felmérése, dokumentálása, nemzeti nyilvántartásba vétele

Fenti tevékenységekhez az alábbi kiegészítő tevékenységek társíthatók és jogosultak még támogatásra.

Kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Molekuláris genetikai vizsgálatok fekete nyár (*Populus nigra*) faj esetében.
- Szokásostól eltérő talaj előkészítés a *generatív szaporítású fajok, fajták magtermesztő ültetvényeinek létesítése* esetén.

Választható, önállóan nem támogatható tevékenységek

- Szokásostól eltérő **talaj előkészítés** a felhívás 3.1.1.2 fejezet 2. b), c), d), pontjai esetében amennyiben a tevékenység az Országos Erdőállomány Adattárban az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény 16. § (6) bekezdése alapján nyilvántartott erdőrészlet területén valósul meg
- **Kerítés létesítése** a felhívás 3.1.1.2. fejezet 1.a), b), 2. b), c), d), 3 b), pontjai esetében.

A támogatási kérelmeket 2017. április 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

Mivel a klímaváltozás jelentős és egyre fokozódó abiotikus kockázatokat jelent, Magyarországon is egyre gyakoribbá váltak a száraz, aszályos évek – ezáltal a tűzveszély is jelentősen növekedett. Az erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott

figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

1.) Tüzpászták esetén:

- a) „A” típusú keskeny tüzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- b) „B” típusú járható tüzpászta kialakítása vagy fenntartása;
- c) „C” típusú széles tüzpászta kialakítása vagy fenntartása.

2.) Víznyerőhely esetén:

- a) „A” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - aa) vízzáró talaj alkalmazása;
  - ab) egyéb szigetelés alkalmazása.
- b) „B” típusú víznyerőhely kialakítása:
  - ba) vízzáró talaj alkalmazása;
  - bb) egyéb szigetelés alkalmazása.
- c) „C” típusú víznyerőhely kialakítására:
  - ca) vízzáró talaj alkalmazása;
  - cb) egyéb szigetelés alkalmazása.

3.) Fenyő fő-fafajú állományok tisztításából származó fenyő tisztítási anyag eltávolítása.

4.) Tuskó sorok lehordásának támogatása.

A támogatási kérelmeket 2017. április 3.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. április 3.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve – és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása. Csak olyan káresemények esetén igényelhető a támogatás, ahol korábban a gazdálkodó vagy a szakszemélyzet eleget tett a 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 37. § szerint előírt bejelentési kötelezettségének, és a károsodás mértéke az illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztálya (az erdészeti hatóság) által igazoltan eléri a meghatározott mértéket.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A támogatás az Evt. hatálya alá tartozó a 16. § (6) bekezdésében meghatározott területeken vehető igénybe a felhívásban meghatározott részletes szakmai feltételek szerint.

A támogatás az erdőgazdálkodási potenciál esetében az alábbiak szerint épül fel:

- a. helyreállítási alaptámogatás,
- b. kiegészítő támogatás.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján kiegészítő támogatás adható a következő tevékenységek elvégzésére:

- 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése; vagy
- 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése.

A kiegészítő támogatás önállóan nem, csak az alaptámogatással együtt vehető igénybe.

Nem igényelhető támogatás:

- törevágással, sarjaztatással történő erdő-helyreállításra,
- karácsonyfatelepre, díszítógallytelepre;
- fás szárú energetikai célú ültetvényre;
- 15 évnél rövidebb vágáskorú faállományra;

- az árvíz által az Erdőrendezési Szabályzatról szóló 88/2000. (XI. 10.) FVM rendelet alapján készült Erdőrendezési útmutató szerinti, „nagyon mély és mély fekvési besorolású ártéren” keletkezett kár után
- Magyar Állam tulajdonában és a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő lő-, és gyakorlótér területére.

A támogatási kérelmeket – amelyek egyben kifizetési igénylésnek is minősülnek – minden évben az **egységes kérelem** keretében lehet benyújtani. Támogatást igénylő a felhívásban meghatározott feltételek alapján a káresemény bekövetkeztét követő **két naptári éven belül**, a tevékenység erdőrésztlenkénti maradéktalan megvalósítását követően jogosult a támogatási kérelem benyújtására. Ettől a határidőtől abban az esetben lehet eltérni, ha az erdészeti hatóság a Vhr. 29. § (5) bekezdésére való hivatkozással – **kizárólag jelentős mértékű abiotikus károsítás bekövetkezése miatt** – határozatban rögzíti, hogy a Vhr. 28. § (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül, az erdőgazdálkodónak nem felróható okból **a felújítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni** és egyúttal számára engedélyezte a felújítás megkezdésére vonatkozó határidő kitolását.

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkciójukat. Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasznalatok során tapasztalhatók.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

- a) kézi befejezett ápolás, gépi befejezett ápolás;
- b) tisztítás fahasználat;
- c) magas törzsnyesés (5m), kihordás, sorba rendezés, vagy aprítás.

Támogatási kérelmet az alábbi időszakokban lehet(ett) benyújtani:

- 2016. április 15-től – május 16-ig
- 2017. március 1-től – március 31-ig
- **2018. február 1-től – február 28-ig.**

VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulóhely és településkörnyéki kirándulóhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

Mindkét célterületen **kizárólag korlátozásmentesen és ingyenesen** igénybe vehető eszközök és létesítmények támogathatók, amelyeket a kedvezményezettek kötelesek **5 éven keresztül** úgy **fenntartani**, hogy **térítésmentesen** igénybe vehetők legyenek. Egy támogatási kérelmet egy vagy akár mindkét célterületre is be lehet nyújtani.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak **önállóan**:

Az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges, a felhívás 4. számú mellékletében felsorolt gépek, eszközök beszerzése:

- I. Erdőgazdálkodásban használt gépek, eszközök beszerzése
- II. Fatermékek felkészítését szolgáló gépek beszerzése
- III. Erdei gomba, gyógynövény és vadgyümölcs feldolgozását vagy tárolását szolgáló fejlesztés.

Fenti tevékenységekhez kapcsolódóan az alábbi tevékenységek támogathatók még, **nem önállóan**:

- Tájékoztatással, nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése. *(kötelező)*
- Projekt-előkészítés, projekt-menedzsment. *(választható)*

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. **A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.**

ERDÉSZETI TÁMOGATÁSRA JOGOSULTAK MÁTRIXA

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti <u>állami</u> tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása			X	Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> az erdészeti szaporítóanyagokról szóló 110/2003. (X.21.) FVM rendelet 1.§ (3) bekezdés c) pontja alapján nyilvántartásba vett erdészeti szaporítóanyag termelők , és a közjogi szervezetek . Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási	X	X		

potenciálban okozott erdőkárok megelőzése				
VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása	X	X		
VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek		X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		Támogatásra jogosult még: önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

EGYÉB RELEVÁNS TÁMOGATÁSOK

VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttműködései

A felhívás célja egy vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás kialakításának támogatása. A vízvisszatartáson alapuló tájgazdálkodás lényege, hogy a vízbő időszakok vízfeleslegét a területen térben máshol vagy időben később hasznosítható vízkészletekké alakítsa át. A gazdaság, a lakosság, az ökológiai rendszer fenntartása szempontjából egyaránt fontos a vízjárás szélsőségeinek enyhítése és a vízháztartás kiegyenlítése. A felhívásra erdőgazdálkodók és/vagy mezőgazdasági termelők által alkotott, **legalább 5 tagú konzorciumok** pályázhatnak. A konzorciumi tagok nem minősülhetnek kapcsolt vállalkozásnak.

A felhívás keretében a kötelezően megvalósítandó tevékenységek a **vízvisszatartás** és a **vízvisszatartás utáni területhasznosítás**, melyekhez a felhívásban további kötelezően, illetve választhatóan megvalósítandó önállóan nem támogatható tevékenységek kapcsolódnak (például: zöld pont rendszer).

A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 2.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

ÚMVP jogcímrendeletek VP felhívásoknak való megfeleltetése

ÚMVP-s jogcímrendelet	VP felhívás
61/2009. (V. 14.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről	VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
	VP-4-11.1.-11.2.-15. Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
128/2007. (X. 31.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól	VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
33/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nem termelő mezőgazdasági beruházásokhoz nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a kedvezőtlen adottságú területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatások részletes szabályairól	VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
41/2014. (IV. 8.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőterületeket érintő tűzkárok megelőzéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)	VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
32/2008. (III. 27.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételeinek részletes szabályairól	VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
66/2013. (VII. 29.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdei közjóléti létesítmények megvalósításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
144/2008. (XI. 7.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti célra használt géppark fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről	VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

<p>25/2012. (III. 20.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal erdők állományneveléséhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (NINCS MÁR HATÁLYBAN!)</p>	<p>VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek</p>
--	---

KÖLCSÖNÖS MEGFELELTETÉS

Az Európai Unió 2007-es Közös Agrárpolitikájának reformja keretében került átalakításra az agrár- és vidékfejlesztési támogatások rendszere. A legfontosabb célkitűzés, amit a folyamatos változással el akarnak érni, hogy a mezőgazdasági termelők minél gyorsabban tudjanak alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez, a lakosság egészséges környezetben éljen, a fogyasztók pedig megfelelő, sőt magas minőségű élelmiszerhez jussanak.

A **Kölcsönös Megfeleltetés (KM)** rendszer alapvető előírásokat foglal magába a KAP-ban a környezetre, az éghajlatváltozásra, a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozóan. A KM a fenntartható mezőgazdaság megteremtéséhez kíván hozzájárulni annak elérése révén, hogy a **gazdálkodók tudatában legyenek annak, hogy az említett alapvető előírásokat be kell tartani.** Mindezek mellett ahhoz is hozzá kíván járulni, hogy a környezetre, a közegészségügyre, az állat- és növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szakpolitikákkal való nagyobb fokú összhang kialakítása révén a KAP jobban megfeleljen a társadalmi elvárásoknak.

Aki földet művel, állatot tart, illetve a földműveléssel, állattartással összefüggő tevékenységet folytat, azok számára általános kötelezettség a különböző **szakhatósági előírások betartása, függetlenül attól, hogy támogatást vesznek-e igénybe.** Példaként megemlítve: ha valaki földtulajdonnal rendelkezik, akkor is védekeznie kell a parlagfű ellen, ha egyébként nem részesül semmilyen támogatásban.

Amennyiben a földművelők, állattartók **közösségi forrásokból tevékenységükhöz támogatást vesznek igénybe** számukra szintén kötelező az úgynevezett szakhatósági előírások betartása. A különbség csak az, hogy az utóbbi esetben a Magyar Államkincstár az érintettnél **üzemi szinten vizsgálja** a rendelkezések betartását és a jogkövetkezményeket is üzemi szinten állapítják meg. Pontosan emiatt a kölcsönös megfeleltetés hatálya alá tartozó ellenőrzések jelentős részét is **ugyanaz a hatóság végzi**, amely egyébként az adott szakterületen eljár.

2015-től több szempontból egyszerűsödött a KM rendszere. A korábbi **helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra (HMKÁ)** vonatkozó előírások és a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK)** egy struktúrába kerültek témacsoportonként felosztva a könnyebb átláthatóság miatt.

Mely támogatásokat érinti a Kölcsönös Megfeleltetés rendszere

1305/2013/EU rendelet 17. cikk (1) bekezdés d) pontja, 21. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja, 28–31. cikke, 33. és 34. cikke szerint

- Erdősítés támogatása
- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, Ökológiai gazdálkodás fenntartása
- Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

- A tejágazat szerkezetátalakítását kísérő állatjóléti támogatás
- Erdő-környezetvédelmi kifizetések

1307/2013/EU rendelet I. melléklete szerint

- Egységes területalapú támogatás
- Az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozóan nyújtott támogatás (**Zöldítés**)
- A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott támogatás

Termeléshez kötött támogatások

- anyajuh tartás támogatása
- anyatehén tartás támogatása
- hízottbika-tartás támogatása
- tejhasznú tehéntartás támogatása
- rizstermesztés támogatása
- cukorrépa termesztés támogatása
- zöldségnövény termesztés támogatása
- ipari zöldségnövény termesztés támogatása
- intenzív és extenzív gyümölcsstermesztés támogatása
- szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- szálal fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása
- ipari olajnövény termesztés támogatása

1308/2013/EU rendelet 46. cikke szerinti

- Szőlőültetvények szerkezet-átalakítása és átállítása

A Kölcsönös Megfeleltetés követelményei

Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ)

A HMKÁ előírásai a következő gazdálkodási területekre terjednek ki:

- Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások
- Öntözési célú vízhasználat csak érvényes vízjogi üzemeltetési engedély alapján végezhető
- Felszín alatti vizek szennyezésére vonatkozó előírások
- Minimális talajborítottságra vonatkozó előírások
- Erózió korlátozására vonatkozó termőhely-specifikus minimális földgazdálkodással kapcsolatos előírások *(szőlőültetvények esetében teraszok megőrzése, 12%-osnál nagyobb lejtésű területeken bizonyos növénykultúrák termesztésének korlátozása)*
- A talaj szervesanyag-tartalmának fenntartására vonatkozó előírások *(vetésváltás követelményei, égetési tilalom)*
- A védett tájképi elemek *(gémeskutak, kunhalmok, fa- és bokorcsoportok, magányos fák, kis kiterjedésű tavak)* megőrzése.

A gyakorlatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azokon a – **támogatható területen lévő** – parcellákon is be kell tartani a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó követelményeket, így a HMKÁ előírásokat is, **amelyekre a kérelmező nem kért támogatást**. Az előírások a gazdaság teljes területére vonatkoznak.

A vetésváltásra vonatkozó előírásokat akkor is be kell tartani, ha **változik a terület földhasználója**, kedvezményezettje.

Az alábbiakban felsorolás szintjén megemlítjük a **jogszabályba foglalt gazdálkodási követelményeket**. Azokban az esetekben, ahol a JFGK-k kifejezetten relevánsak a Natura 2000 területek megőrzése szempontjából, részletesen ismertetjük a kritériumrendszert.

JFGK 1 – A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés elleni védelme

A szabályozás célja a nitrátérzékeny területeken a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése. **A követelmények minden esetben a nitrátérzékeny területekre vonatkoznak.** A JFGK 1 előírásai a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Nyilvántartás-vezetés
- A szervestrágya-kijuttatás mennyiségi korlátozása
- Lejtős területen történő trágyázás feltételei
- Hígrágya kijuttatás feltételei
- Műtrágyázás
- Szerves trágya termőföldön történő tárolása
- Trágyatárolóra vonatkozó előírások
- Silótároló

Legeltetéses állattartás esetén a trágyatároló kapacitását **csak az istállózott időszak hossza alapján kell megállapítani.**

JFGK 2,3 – A vadon élő madarak védelme (JFGK 2), a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelme (JFGK 3)

A védett állatfajok egyedének zavarására, károsítására, elpusztítására, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetésére vonatkozó tilalom, valamint a védett állatfajok lakó-, élő-, táplálkozó-, költő-, pihenő- vagy búvóhelyének lerombolására, károsítására vonatkozó tilalom a **gazdaság teljes területén vizsgálandók.** Ezek kapcsán a hatóság azt vizsgálja, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában van-e egyértelmű jele annak, hogy a gazdálkodó megszegte a számára előírt követelményt.

A Natura 2000 területeken – a vonatkozó jogszabályi háttér alapján – az előírásokat akkor is meg kell tartani, ha az ügyfél nem igényel Natura 2000 területre nyújtandó kompenzációs támogatást.

Gyepterületek felülvetése esetén olyan gyepalkotó fajokat kell vetni, ami a területre jellemző gyeptársulás alkotó faja, ezáltal a fűhozam növelésével egy időben a gyepterület természeti értéke is javul.

Ehhez a ponthoz sorolandó az inváziós növényfajok irtása, a gazdaság területének özönnövény mentesen tartása is.

JFGK 4 – Élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások

JFGK 5 – Egyes hormon- vagy tireosztikus hatású anyagokra és β -agonistákra vonatkozó felhasználási tilalom az állattenyésztésben

JFGK 6 – A sertések azonosítása és nyilvántartása

JFGK 7 – A szarvasmarhák azonosítása és nyilvántartása

JFGK 8 – A juh- és kecskefélék azonosítása és nyilvántartása

JFGK 9 – Szivacsos agyvelőbántalmak (TSE) elleni védekezés

JFGK 10 – Növényvédő szerek kezelése

A követelmények célja a növényvédelemmel kapcsolatos veszélyek megelőzése, az ember és az állat egészségét, a környezet és a természetvédelmét szolgáló intézkedések biztosításával,

illetve a növényvédelemmel összefüggő kémiai biztonságra vonatkozó általános szabályok betartásával (növényvédő szerek).

Előírt követelmények a következő témakörökhöz kapcsolódnak:

- Engedélyezett növényvédő szer felhasználása
- Növényvédő szer felhasználására vonatkozó előírások
- Növényvédő szer felhasználásához szükséges végzettség
- Permetezési napló vezetése
- Nyilvántartás a növényvédő szerekről
- Növényvédő szerek tárolása
- Növényvédő szerek átcsomagolása
- A növényvédő szer kijuttatásra alkalmazott gépek műszaki állapotára vonatkozó előírások.

JFGK 11 – Borjak védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 12 – Sertések védelmére vonatkozó minimum követelmények

JFGK 13 – Mezőgazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó minimum követelmények

Jogszabályi hivatkozások

Hazai jogszabály

A kölcsönös megfeleltetés körébe tartozó ellenőrzések lefolytatásával, valamint a jogkövetkezmények alkalmazásával kapcsolatos szabályokról szóló 81/2009. (VII. 10.) FVM rendelet

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet

EU jogszabály

A Bizottság 809/2014/EU, valamint 640/2014/EU rendelete a 1306/2013/EU rendeletnek a kölcsönös megfeleltetéssel összefüggő kontrollrendszerek és igazgatási szankciók megállapításáról.